

«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Економічний факультет
Облік і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
(освітній рівень)

на тему "Методика складання і аналізу бухгалтерського балансу
підприємства"

Виконала студентка 2 курсу, групи ОО-М2

с

Магас І.П

Керівник Гнатюк Т.М

Рецензент Ємець О.П

і

а

л

ь

н

о

с

т

і

Івано-Франківськ – 2023 р.⁰⁷¹ “Облік і оподаткування”

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні засади та організаційні особливості складання бухгалтерського балансу підприємства.....	8
1.1. Поняття бухгалтерського балансу та його роль у процесі управління.....	8
1.2. Засади оцінки активів та пасивів для управлінського аналізу.....	15
1.3. Організаційні аспекти складання бухгалтерського балансу для управлінських рішень.....	22
Висновки до розділу 1.....	28
Розділ 2. Методика складання бухгалтерського балансу як інформаційного джерела управлінських рішень.....	30
2.1. Загальна характеристика методики складання бухгалтерського балансу.....	30
2.2. Структура бухгалтерського балансу та її значення для управлінського аналізу.....	36
2.3. Правила та принципи складання бухгалтерського балансу для забезпечення якості інформації для управлінських рішень.....	45
Висновки до розділу 2.....	54
Розділ 3. Аналіз бухгалтерського балансу для прийняття управлінських рішень.....	57
3.1. Значення та цілі аналізу бухгалтерського балансу для прийняття управлінських рішень.....	57
3.2. Види аналізу бухгалтерського балансу для управлінських рішень.....	65
3.3. Сучасні підходи до прийняття управлінських рішень на основі аналітичної оцінки балансу.....	73
Висновки до розділу 3.....	77
Висновки.....	79

Список використаних джерел.....	84
Додатки.....	88

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах динамічного розвитку економіки та збільшення конкуренції в бізнес-середовищах актуальність ефективного фінансового управління підприємствами стає надзвичайно важливою. Однією з ключових складових ефективного управління фінансами підприємства є вивчення та аналіз його бухгалтерського балансу.

Питання наукового обґрунтування значення балансу в системі управління економічною діяльністю підприємства розглядалось у працях цілої плеяди вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, Бутинець Ф. Ф., Бондар М. І., Вигівська І. М., Лагодієнко Н. В., Дерій В.А. досліджували формування сучасних уявлень про наповнення статей та структуру розділів балансу через вивчення історії його розвитку. Натомість Теницька Н. Б., Гришко Ю. С., Цал-Цалко Ю.С., Даньків Й. Я., Тютюнник Ю. М. займались розробкою більш точних та адаптованих методів оцінки активів та пасивів. Питання адаптації балансу для забезпечення інформації, яка задовольняє потреби різних стейкхолдерів, таких як інвестори, кредитори та уряду висвітлювали

Б

р

а

х

м

а

н

с В іноземній науковій літературі на перший план виноситься проблематика вивчення і покращення методів інтеграції фінансової та нефінансової інформації для забезпечення повнішого розуміння ефективності підприємства. Зокрема Р. Ентоні досліджував питання адекватності сучасних підходів до застосування фінансової оцінки при відображенні нефінансової інформації у звітності.

Р

.

Попри широкий спектр досліджуваних питань окремі складові такої наукової проблеми, як враховувати сталу вартість активів у контексті змінюючихся умов ринку та інфляції залишаються недостатньо вивченими.

Бухгалтерський баланс, як основна складова фінансової звітності підприємства, є не лише обліковою формою, але й потужним інструментом для оцінки фінансового стану, платоспроможності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Методика його складання та аналізу набуває особливого значення в контексті вимог сталого розвитку, високої ефективності та відповідності вимогам фінансового ринку.

Актуальність цієї дипломної роботи дозволяє надати практичні інструменти для покращення фінансового управління, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стійкого розвитку підприємств у сучасних економічних умовах.

Мета і завдання дослідження. Метою даної даного дослідження є систематизація, узагальнення та аналіз сучасних підходів до методики складання бухгалтерського балансу підприємства, а також дослідження актуальних аспектів аналізу його показників.

Для досягнення поставленої мети, означено та вирішено наступні завдання:

- проведено критичну оцінку етимології поняття бухгалтерського балансу задля виокремлення його функціональної ролі в системі управління підприємством серед інших ключових факторів ;
- проведено систематизацію фундаментальних засад аналітичної оцінки активів та пасивів бухгалтерського балансу, що дало можливість визначити основні складові та ключові маркери процедури управлінського аналізу;
- виокремлено основні складові організації процесу формування показників бухгалтерського балансу задля означення базових факторів на яких ґрунтуються управлінські рішення;

– проведено дослідження загальної характеристики методики складання бухгалтерського балансу, що дало загальне уявлення про етапи процесу його складання та їх вплив на управлінські рішення;

– розглянуто специфічні властивості структури бухгалтерського балансу та її значення для управлінського аналізу, що дало можливість дослідити оцінку активів та їх розподіл, а також склад пасивів підприємства;

– виокремлено ключові правила розкриття інформації про активи, пасиви та їх зміни, а також принципи складання бухгалтерського балансу для забезпечення якості інформації для управлінських рішень;

– розглянуто значення та цілі аналізу бухгалтерського балансу, що дало можливість визначити роль його аналізу у процесі прийняття управлінських рішень;

– виокремлено основні види аналізу бухгалтерського балансу та їх значення для управлінських рішень, а саме вертикальний та горизонтальний аналіз, що дало можливість визначити зміни в показниках та тенденції;

— проведено аналіз результатів та формування висновків, на основі яких розроблено рекомендації щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Об'єктом дослідження є бухгалтерський баланс підприємства та його місце в обліковому процесі обраного суб'єкта господарювання. Інформаційну базу для даного дослідження становить економічна література та періодичні видання, нормативні акти, закони та рішення державних органів влади України.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є методика проведення аналізу бухгалтерського балансу та його складання в контексті фінансового управління підприємством. Робота спрямована на розкриття теоретичних і практичних аспектів методики складання бухгалтерського балансу, а також на вивчення основних підходів і методів аналізу фінансового стану підприємства на основі даного балансу.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження були використані певні наукові методи. Зокрема метод

узагальнення використано для уточнення сутності поняття балансове узагальнення і для встановленні типів та видів балансового узагальнення. Для узагальнення організаційних форм баланс, як джерела інформаційного забезпечення управління підприємством використано методи індукції і дедукції, абстракції та формальної логіки. Метод порівняння використано для виявлення можливостей використання зарубіжного досвіду для розвитку національної облікової системи. Методи документування та формалізації використовувались для вдосконалення підходів до документування, обліку та відображення у балансі господарських операцій.

Інформаційну база дослідження. Для даного дослідження інформаційну базу становлять опубліковані у періодичних видання результати досліджень відомих вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері бухгалтерського обліку і фінансової звітності, інша економічна література та нормативні акти органів державного управління, а також первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку та фінансова звітність.

Практичне значення дослідження вкрай важливе і різноаспектне. Це дослідження може призвести до ряду практичних вигод, особливо для підприємств, які дають перевагу добре обґрунтованим рішенням на основі фінансової інформації.

Структура дослідження. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, переліку використаних літературних джерел і додатків. Список використаних джерел налічує 54 найменувань на 5 сторінках друкованого тексту та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття бухгалтерського балансу та його роль у процесі управління

Для управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання необхідно мати інформацію про наявні кошти (активи), їх склад, розміщення та використання, а також про джерела формування цих коштів. Таку інформацію надає бухгалтерський баланс.

Бухгалтерський баланс – це спосіб відображення стану засобів суб'єкта господарювання, економічно згрупованих і узагальнених за складом, розміщенням, функціональною роллю у відтворювальному процесі, джерелами їх утворення та цільовим призначенням. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання на звітну дату. Баланси, як правило, складаються на перше число місяця, кварталу або року.

В економічній літературі вітчизняні та зарубіжні автори підтримують ідею трактування балансу як елемента методу бухгалтерського обліку: В.Г. Швець [42] та П.Я. Хомин [43].

Л.В. Чижевська [44], В.В. Сопко [45], та Кіаран Волш [46] визначають баланс як документ, що визначає фінансові результати діяльності підприємства

О. Зигрій [47] зазначає, що основним фінансовим звітом підприємства є баланс, який дозволяє оцінити найважливіші характеристики його основної діяльності. Саму процедуру оцінки прийнято називати читанням балансу [4].

Загалом, враховуючи досвід зарубіжної облікової практики, Міністерство фінансів України видало наказ від 07.02.2013 №73 Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1

назву "Баланс (Звіт про фінансовий стан)", тим самим гармонізувавши назву з іншими формами звітності та розмежувавши поняття балансу як елемента методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності [53].

Баланс складається у двосторонньому табличному форматі. Ліва частина балансу називається "актив" і показує склад, розміщення та використання коштів, а права частина називається "пасив" і показує джерела утворення господарських засобів та їх цільове використання.

Терміни "активи балансу" та "пасиви балансу" мають як економічне, так і юридичне значення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Економічний та юридичний зміст активу і пасиву балансу [5]

Зміст	Актив	Пасив
Економічний	Конкретні форми існування обсягу вартостей (матеріали, продукція, кошти та інші) на конкретну звітну дату	Сума вартостей, одержаних з різних джерел (держави, банківських установ, різних організацій, осіб) для певної мети
Юридичний	Майно, матеріальні цінності та інші активи, якими користується і розпоряджається підприємство	Ступінь відповідальності підприємства перед державою, банком, організаціями і особами за довірене йому майно

В економічному сенсі пасив балансу – це сума цінностей, отриманих з різних джерел (держави, банківських установ, різних організацій і приватних осіб) для певних цілей, тоді як актив – це конкретна форма існування цих цінностей (матеріали, продукція, кошти тощо) на звітну дату [5].

З юридичної точки зору, пасив балансу характеризує ступінь відповідальності суб'єкта господарювання перед державою, банками, різними організаціями та фізичними особами за довірене йому майно. Актив балансу відображає майно і цінності, якими користується і якими розпоряджається підприємство.

Окремі засоби або джерела, згруповані за економічною ознакою, становлять статті балансу. Статті балансу, що відображають господарські

засоби, називаються активами, а статті, що відображають джерела засобів пасивами.

Сума активів і пасивів балансу повинна дорівнювати один одному. Причиною рівності загальної суми активів і пасивів балансу є те, що і активи, і пасиви представляють ті самі економічні засоби, але згруповані за різними ознаками. Загальна сума коштів кожного власника завжди повинна дорівнювати сумі джерел, з яких ці кошти були сформовані. Це пояснює принцип рівноваги в бухгалтерському обліку.

Якщо компанія має лише одного власника, її активи дорівнюють капіталу: активи = капітал (статутний капітал). Якщо частина коштів (активів) внесена іншою особою, яка не є власником компанії (банківські кредити, внески від інших організацій або фізичних осіб), виникає зобов'язання перед цією особою, яке називається боргом. Загалом, виходячи із сказаного, актив являється сумою власного капіталу і зобов'язання, тому структурно-логічні елементи балансу слід інтерпретувати в трьох категоріях [6]:

1) Активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, принесе економічні вигоди в майбутньому;

2) Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди в майбутньому;

3) Власний капітал – це частина активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Рівність активів і пасивів у балансі має велике адміністративне значення, оскільки це засіб, за допомогою якого перевіряється точність бухгалтерських записів і складається баланс.

Баланси в бухгалтерському обліку використовуються для відображення фінансового стану суб'єкта господарювання на певну дату. Звіт показує господарські засоби та джерела їх формування на конкретному підприємстві в грошовому вираженні. Баланс складається з метою надання зацікавленим

особам повної, правдивої та неупередженої інформації про економічний стан підприємства на звітну дату.

Баланс містить інформацію про такі показники, як склад і структура активів компанії, ліквідність та оборотність коштів, наявність власного та позикового капіталу, зміни дебіторської та кредиторської заборгованості. Ці дані є необхідною передумовою для прийняття управлінських рішень та оцінки ефективності вкладення капіталу і ступеня фінансового ризику.

Традиційно кожне підприємство здійснює свою фінансово-господарську діяльність відповідно до свого статуту. Для цього воно використовує основні засоби, оборотні активи, нематеріальні активи, певні грошові кошти та здійснює фінансові інвестиції.

Для ефективного управління підприємством необхідна своєчасна інформація про наявність і рух майна та джерел його утворення, контроль за збереженням засобів виробництва, вивчення складу і цільового використання господарських засобів.

Для забезпечення контролю за станом засобів і джерел їх утворення складається бухгалтерський баланс станом на останній день місяця, в якому активи і пасиви класифікуються за розділами і статтями. Баланс є засобом контролю, оскільки він дає точне уявлення про економічний зміст господарських ресурсів і розкриває порядок їх формування та цілі використання. Всі промислові підприємства мають стандартний формат складання балансу. Це дозволяє чітко згрупувати активи підприємства за їх складом і походженням, що дає можливість скласти баланс для сектора, галузі або промисловості в цілому.

За допомогою балансу можна знайти інформацію про розрахунок найважливіших показників фінансового стану компанії, які є індикаторами ефективності використання ресурсів в компанії. Показники, розраховані за кілька останніх звітних періодів, можуть надати інформацію про тенденції розвитку підприємства. Ці показники також використовуються для прогнозування майбутнього розвитку підприємства.

Зміст поняття "баланс для прийняття рішень" визначається в цій роботі за такою схемою: прийняття господарських рішень на основі балансу – його забезпечення з використанням інформаційної потужності балансу – взаємозалежність функції управління та балансу як основи для прийняття ефективних господарських рішень.

Рішення, що приймаються суб'єктами господарювання, можуть стосуватися різних аспектів господарської діяльності. Зокрема, це юридичні рішення, пов'язані з вирішенням господарських спорів з іншими суб'єктами господарювання, технічні рішення при впровадженні нових видів виробництва продукції, а також маркетингові рішення, пов'язані з удосконаленням системи збуту переробленої продукції.

З огляду на те, що баланс є економічною категорією, яка відображає вартість майна підприємства та джерела його формування, рішення, що приймаються на ньому, є господарськими і безпосередньо не пов'язані з іншими аспектами діяльності підприємства.

Рішення можуть переслідувати самостійні цілі або бути засобом для досягнення цілей вищого порядку. Залежно від характеру цілей, на досягнення яких спрямовані господарські рішення, вони можуть бути стратегічними, тактичними або оперативними.

Стратегічні рішення приймаються в масштабах, більших за об'єкт управління, і призначені для вирішення довгострокових проблем протягом тривалого часу. Тактичні рішення забезпечують реалізацію стратегічних цілей. Тривалість їх дії не перевищує одного року. Оперативні рішення приймаються в процесі поточної діяльності.

Економічні рішення поділяються на рішення з управління активами (ці рішення приймаються в рамках політики управління необоротними активами, запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами) та рішення з управління капіталом і зобов'язаннями.

Залежно від виду діяльності, на який спрямовані господарські рішення, господарські рішення можна поділити на рішення, що приймаються в процесі

операційної діяльності (рішення, що приймаються в межах основної діяльності підприємства), фінансові рішення (рішення, пов'язані зі зміною розміру та структури капіталу підприємства) та інвестиційні рішення (рішення, пов'язані з рухом необоротних активів) можна поділити на такі категорії [7].

Залежно від характеру впливу на діяльність підприємства господарські рішення можна поділити на рішення прямого впливу та рішення непрямого впливу. Наприклад, якщо один з постачальників вирішує припинити співпрацю з певним підприємством, це рішення має непрямий вплив, якщо на цьому сегменті ринку існує вільна конкуренція. Якщо ж постачальник є монополістом у відповідній галузі, це рішення можна назвати рішенням, що має прямий вплив на діяльність компанії.

Залежно від того, хто приймає рішення на основі балансу, економічні рішення можна розділити на дві категорії: рішення, прийняті керівництвом, і рішення, прийняті іншими фізичними або юридичними особами, які безпосередньо впливають на бізнес. Враховуючи виняткову важливість балансової інформації для задоволення інформаційних потреб користувачів при прийнятті економічних рішень, всі економічні науки спрямовані на досягнення однієї мети – прийняття ефективних рішень, а отже, і "інформаційна сила балансу" як складова процесу прийняття рішень. Вважаємо за доцільне ввести поняття "інформаційної сили балансу" як складової процесу прийняття рішень.

Під інформаційною силою балансу розуміється здатність балансу задовольняти інформаційні потреби користувачів при прийнятті економічних рішень. За допомогою інформаційної сили балансу можуть обґрунтовувати різні типи економічних рішень, що приймаються в процесі господарської діяльності підприємства [8].

Процес прийняття господарських рішень на основі бухгалтерського балансу обумовлений взаємним узгодженням функцій управління, етапів

процесу прийняття рішень та функцією балансу як складової інформаційного забезпечення підприємства (рис. 1.1).

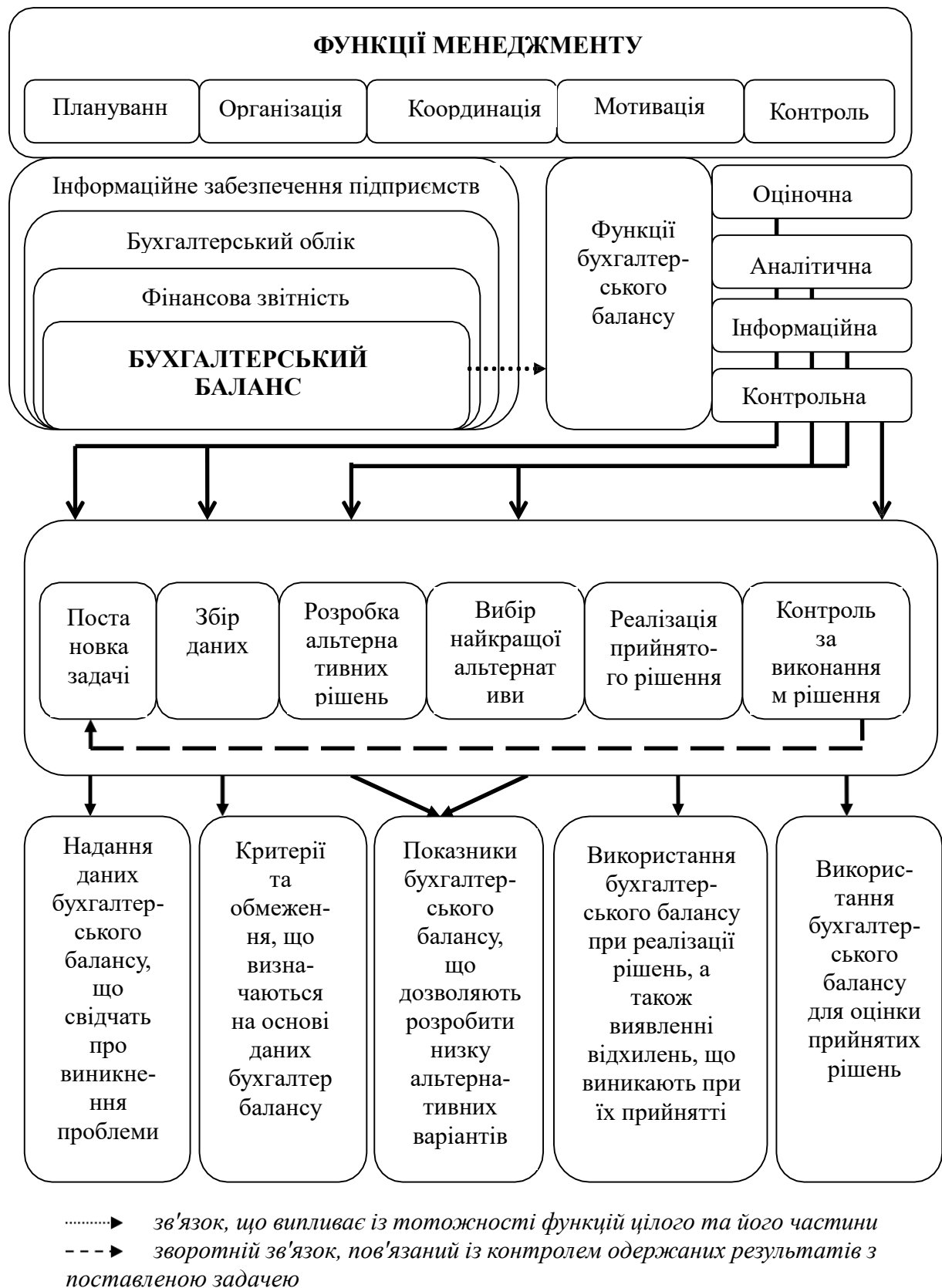

Рис. 1.1 Бухгалтерський баланс як основа інформаційного забезпечення процесу прийняття економічних рішень [9]

Використання балансів у плануванні діяльності підприємства здійснюється через розробку планового балансу, який використовується в загальній системі бюджетування підприємства. Плановий баланс узгоджується з бюджетами продажів, виробництва, закупівель тощо.

При впровадженні організаційних заходів на підприємстві баланс слід порівнювати з балансами інших підприємств.

Такі порівняння дають змогу отримати інформацію про вплив методів фінансування активів на фінансові результати і, за необхідності, здійснити конкретні зміни на підприємстві.

Аналіз фінансового стану підприємства на основі даних балансу дозволяє користувачам інформації оцінити величину і структуру капіталу підприємства, динаміку його основних показників (ліквідності та платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості тощо), оцінити (на основі економіко-математичних методів) подальші перспективи розвитку підприємства та встановити напрями підвищення ефективності управління підприємством. Визначити напрями підвищення ефективності управління підприємством.

Таким чином, баланс можна розглядати як звіт про фінансовий стан підприємства, що відображає його активи, зобов'язання та власний капітал на певну дату. Дослідження балансу як складової інформаційного забезпечення процесу прийняття господарських рішень дозволяє стверджувати, що саме баланс слугує інформаційною базою для прийняття адекватних господарських рішень підприємства. Тому, досягнення поставленої мети даного дослідження вимагає у наступних параграфах розглянути питання оцінки структурних елементів балансу та організаційні особливості наповнення їх змістом.

1.2. Засади оцінки активів та пасивів для управлінського аналізу

Сучасний фінансовий менеджмент значною мірою базується на суб'єктивних оцінках активів і зобов'язань. Очевидно, що стейкхолдерами

інформації про доходи і витрати, активи і зобов'язання є ті, хто здійснює управлінський контроль і нагляд за діяльністю підприємства. Внутрішня оцінка підприємства фокусується на тому, що одна й та сама річ може мати різну вартість для різних власників. Тому власники повинні відображати майно, яким вони володіють, безпосередньо на балансі підприємства.

Відмінності в оцінці можуть виникати через призначення певних об'єктів, наприклад, деякі об'єкти призначені для споживчих цілей, а інші – для обміну. Деякі предмети призначені для споживчих цілей, а інші – для цілей обміну. У зв'язку з цим, перш за все, слід зазначити, що на підприємстві існує два види вартості: одні об'єкти призначені для споживання всередині підприємства (продукція), а інші – для обміну, відчуження (відчужувані об'єкти).

Перші повинні оцінюватися пропорційно збитку, який понесе підприємство від їх втрати, тобто за вартістю відновлення, вартістю придбання нового майна з урахуванням вигод, які ще очікуються від використання об'єкта

Інші об'єкти слід оцінювати за ціною продажу, яка є передбачуваною та існує на момент заміни. Якщо призначення об'єкта змінюється, то одразу змінюється і його оцінка.

Теорія суб'єктивної оцінки фокусується на прибутковості майна підприємства та експертному визначенні стану економічних ресурсів, доступних для досягнення цілей підприємства. Такі оцінки можуть бути отримані за допомогою експертних оцінок терміну корисного використання або капіталізації очікуваних доходів (майбутніх економічних вигод). Останній метод часто називають методом теперішньої вартості. На практиці ця теорія мало придатна для цілей реальної оцінки і зводить усі вимоги до суб'єктивної та індивідуальної точки зору, яку неможливо легко перевірити.

Згідно з теорією балансової оцінки, правильною визнається лише та оцінка, за якою актив або зобов'язання відображені в бухгалтерських книгах, тобто оцінка отримання вартості в економіці.

Слід зазначити, що активи є найскладнішим з усіх об'єктів оцінки, оскільки на них впливає багато факторів. Залежно від їх класифікаційної групи (оборотні, необоротні, матеріальні, нематеріальні або фінансові) ці об'єкти можуть використовуватися або утримуватися підприємством протягом тривалого періоду часу, а на їх оцінку впливають інфляція, моральне та фізичне старіння тощо.

Концепція бухгалтерського обліку в ринковій економіці та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку виділяють чотири методи оцінки [11]: фактична або історична собівартість: актив визнається за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, сплачених при придбанні, або за справедливою вартістю компенсації, наданої за придбання;

2) вартість заміщення або поточна вартість: актив оцінюється за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена для придбання такого самого або еквівалентного активу на поточний момент;

3) наявна для продажу або вартість реалізації (розрахункова вартість): актив оцінюється за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б отримана від поточного продажу активу в результаті звичайної операції;

4) дисконтована вартість або теперішня вартість: актив оцінюється за дисконтованою теперішньою вартістю майбутніх чистих грошових надходжень, які, як очікується, будуть отримані від інструмента в ході звичайної діяльності.

Наведені вище методи оцінки мають дещо відмінні назви, можливо, через переклад, але їх суть і процедури розрахунку однакові.

Вибір того чи іншого методу оцінки основних засобів впливає на вартість основних засобів, фінансовий результат і, в деяких випадках, на суму податків, що сплачуються підприємством. Базою оцінки, яку найчастіше використовують компанії при підготовці фінансової звітності, є вартість придбання. Зазвичай її використовують у поєднанні з іншими критеріями оцінки. Наприклад, запаси зазвичай відображаються за найменшою з двох

оцінок: собівартістю або чистою вартістю реалізації, а цінні папери – за ринковою вартістю.

Основна складність в оцінці полягає у виборі ціни, за якою оцінюватиметься актив. При виборі методу оцінки слід враховувати, що не існує єдиного методу оцінки, який би задовольняв вимоги всіх користувачів фінансової звітності.

Відповідно до "Закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність", одним із принципів складання та подання фінансової звітності є "принцип вартості придбання", який означає, що "пріоритет надається оцінці активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво та придбання". Надання переваги оцінці за вартістю придбання означає, що інші методи оцінки не виключаються [12].

Оцінка активів за історичною вартістю має свої недоліки, і за певних умов вони можуть бути дуже суттєвими. Наприклад, вартість основних засобів змінюється з часом. Навіть якщо ціна залишається незмінною, потенціал основного засобу залишається тим самим, оскільки термін його корисного використання скорочується і він застаріває.

Така оцінка призводить до викривлення фінансового стану. Це пов'язано з тим, що основні засоби з однаковими характеристиками, але придбані в різний час, матимуть різну вартість. Принцип оцінки за собівартістю найбільше захищає інтереси держави в особі податкових органів, оскільки гарантує точніші розрахунки прибутку та сприяє збільшенню надходжень до державного бюджету через податки.

Матрицю управління активами можна обґрунтовано представити як систему, що складається щонайменше з чотирьох частин, кожна з яких доповнює розвиток наступної, що дозволяє підприємству ефективно функціонувати як єдине ціле (табл. 1.2).

Система управління активами підприємства [13]

Поточні активи використовуються як оборотний капітал	Управління поточними активами	2. Управління оборотним капіталом	Використання оборотних активів для закупівлі засобів виробництва і подальшого розвитку
Контроль за ефективністю використання грошових коштів	4. Управління ліквідністю активами	. Управління виробничими активами	Виробництво готової продукції; ефективність використання основних засобів.

Справедлива вартість – це сума, на яку можна обміняти актив або погасити зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. Цей тип оцінки використовується для того, щоб визначити, скільки насправді коштують активи підприємства.

Оцінка за справедливою вартістю доречна при аналізі платоспроможності суб'єкта господарювання. Такі оцінки дають відносно точне уявлення про стан активів, але, з іншого боку, вони викривляють фінансові результати.

Деякі підприємства використовують теперішню вартість як основу для роботи з моделями історичної собівартості, які не можуть відображати вплив змін у цінах на немонетарні активи.

Пасивний стан підприємства оцінюється за напрямками формування джерел (власний капітал, забезпечення майбутніх витрат і платежів, довгострокова заборгованість, поточні зобов'язання) та окремими елементами.

На величину та структурні показники статей пасиву балансу підприємства впливають такі фактори [14]:

- зміни в оцінці пасивів, що визначають вартість елементів капіталу;
- процедури визначення забезпеченості майбутніх витрат і платежів;
- фінансові результати господарської діяльності підприємства (чистий прибуток, збитки);
- стан розрахунків за зобов'язаннями підприємства;

– гудвіл – нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів компанії як цілісного майнового комплексу, що є результатом використання кращих управлінських можливостей, товарів, послуг та домінуючої позиції на ринку нових технологій;

– фінансова допомога отримана у вигляді безповоротних надходжень або використана на поворотній основі.

Господарські операції можна розділити на три типи, виходячи з характеру впливу процедури на справедливую вартість зобов'язань компанії. По-перше, коли відбувається рух і зміна складу зобов'язань, але загальна сума залишається незмінною; по-друге, коли зобов'язання та активи суб'єкта господарювання збільшуються на однакову суму; по-третє, коли зобов'язання та активи зменшуються на однакову суму.

Оцінка стану капіталу підприємства здійснюється через виконання його функцій окремими складовими (статутний капітал, резервний капітал, додатковий капітал та нерозподілений прибуток).

Володіння акціонерним капіталом дає можливість підприємству проводити власну стратегічну політику розвитку, формувати дивідендну політику, управляти кадровими питаннями та забезпечувати права на управління майном. Збільшення статутного капіталу свідчить про реалізацію інвестиційних проектів для розвитку компанії, а зменшення про зниження активності. Показники стану акціонерного капіталу дають змогу визначити частку власності власників, право власників управляти своїми активами та обсяг майна власників, задіяного в господарській діяльності, для визначення їх відповідності чинним нормативам.

Важливими складовими власного капіталу є резерви, сформовані підприємством у вигляді додаткового капіталу (резервні фонди) та резервного капіталу (резерви, сформовані за рахунок чистого прибутку), а також резерви, сформовані як збільшення витрат. Очевидно, що основним призначенням

резервів є забезпечення виконання ними своєї функції захисту власного капіталу компанії.

У процесі оцінки пасивів досліджуються показники, що характеризують величину наявних резервів, дотримання мінімально допустимих рівнів та можливість їх цільового використання. Рівень резервів оцінюється коефіцієнтом адекватності капіталу та коефіцієнтом ризику.

Важливим джерелом формування капіталу є запозичення у довгострокових та короткострокових кредитних установ. Довгострокові позики використовуються підприємствами для формування необоротних активів, а короткострокові – для покриття тимчасової нестачі оборотного капіталу.

У ході економічного аналізу стану джерел залучення позикових коштів досліджуються такі показники [15]:

- абсолютна та відносна величина позикових джерел боргу, запозичених у кредитних установах, порівняно з власним капіталом та іншими джерелами;
- дотримання запланованих термінів погашення позик;
- рівень відсоткових ставок та їх динаміка;
- цільове використання кредиту;
- ризик застави позичальника та будь-яких третіх осіб, що гарантують повернення кредиту;
- ефективність, з якою борг від джерела запозичення інвестується в активи компанії.

Джерелом формування поточного боргу підприємства є комерційний кредит у тому чи іншому вигляді (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Характеристика пасивів за джерелами формування поточних зобов'язань підприємства [16]

Джерела поточних зобов'язань	Механізм формування активів підприємства
Заборгованість постачальникам	Поставка активів з відстроченням платежу

Авансові платежі покупців	Одержання активів під поставку об'єктів підприємницької діяльності
Заборгованість найманим працівникам	Формування активів в рахунок заборгованості щодо нарахованого доходу
Заборгованість за розрахунками з бюджетом	Відстрочення стягнення активів за наявні об'єкти оподаткування
Заборгованість щодо платежів до цільових фондів	Відстрочення стягнення активів за здійснені нарахування до соціальних фондів

Таким чином, дослідження існуючих теорій у підходах до визначення вартості активів та обґрунтування методів оцінки, що використовуються в сучасному фінансовому менеджменті, які орієнтовані на реальну вартість активів і пасивів, зумовлюють необхідність подальшої розробки рекомендацій щодо використання методів оцінки в загальній системі управління та адміністрування корпоративними активами. Це дає підстави стверджувати, що економічний аналіз пасивів також є необхідною ланкою в управлінні, оскільки є основою для вибору найбільш доцільної форми формування активів підприємства. У ході дослідження нами встановлено, що інформаційною базою для економічного аналізу пасивів є господарські операції, узагальнені на пасивних рахунках і в балансі підприємства.

1.3. Організаційні аспекти складання бухгалтерського балансу для управлінських рішень

Положення про зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його статей ґрунтуються на Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [17].

Відповідно до пункту 3 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", баланс (звіт про фінансовий стан) – це звіт про фінансовий стан підприємства, що відображає його активи, зобов'язання та власний капітал на певну дату.

Нормативно-правова база щодо складання та подання балансу наведена в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Нормативно-правова база формування та подання бухгалтерського балансу

Нормативний документ	Змістове наповнення
Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [12]	Правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності
Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження порядку подання фінансової звітності [18]	Порядок подання фінансової звітності
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	Розкриття інформації за статтями форм фінансової звітності
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [20]	Призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [17]	Загальні вимоги до фінансової звітності
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» [21]	Порядок формування консолідованої фінансової звітності
П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [22]	Порядок виправлення помилок, внесення інших змін у фінансовій звітності
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [23]	Методологічні засади формування інформації про зобов'язання
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [24]	Зміст і форма доходу та відображення його в бухгалтерському обліку
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»	Зміст і форма витрат та відображення його в бухгалтерському обліку

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [12] передбачено, що інформація бухгалтерського балансу повинна бути:

оречною (бухгалтерський баланс повинен давати змогу вчасно оцінити минулі, теперішні і майбутні події, підтверджуючи їхні оцінки);

розумілою (інформація бухгалтерського балансу повинна передбачати однозначне тлумачення наведеної у ньому інформації користувачами);

остовірною (їхня точність і несуперечливість повинна підтверджуватись фактичними даними фінансового обліку);

адійною (інформація бухгалтерського балансу повинна забезпечуватись шляхом ретельного відображення фактів господарського життя у системі бухгалтерському обліку);

іставною (дані балансу – результат застосування принципу послідовності, а ця вимога повинна забезпечувати вартісний зв'язок між кінцевим і початковим бухгалтерським балансом);

ублічною (інформація бухгалтерського балансу підприємства повинна підлягати повному оприлюдненню);

дресності (можливість деталізації інформації балансу згідно вимог конкретних груп користувачів).

Інформації бухгалтерського балансу має мати такі параметри (рис. 1.2).

Дотримання принципу обачності не допускає, наприклад, створення економічно необґрунтованих резервів або надмірних запасів, навмисного заниження активів або доходів чи навмисного завищення зобов'язань або витрат суб'єкта господарювання.

З метою врахування принципу обачності до балансу включаються певні бухгалтерські коригування для відображення первісної вартості нематеріальних активів, основних засобів, довгострокових біологічних активів та вимог за товарами, роботами, послугами, а при визначенні вартості власного капіталу сума статутного капіталу коригується на вартість нарахованого та вилученого капіталу суб'єкта господарювання. Водночас активи оцінюються на дату балансу за найменшою з двох величин: собівартістю або чистою вартістю реалізації.

Рис. 1.2 Якісні параметри інформації бухгалтерського балансу [26]

Актуальність застосування принципу повного висвітлення пов'язана з контекстом використання інформаційних технологій для підвищення аналітичної цінності балансових даних для прийняття економічних рішень. Принцип автономності забезпечує чітке визначення сфери підзвітності, тобто те, що господарська діяльність відноситься до конкретних суб'єктів господарювання. Завдяки використанню єдиного грошового вимірника баланс здатний збалансувати ресурси та джерела фінансування різних за характером і змістом суб'єктів господарювання.

Принцип безперервності діяльності є важливим, оскільки у випадку банкрутства або ліквідації суб'єкта господарювання його баланс складається на основі інших принципів та вимог до оцінки статей, ніж у звичайному процесі господарювання. Зокрема, у випадку ліквідації активи підприємства оцінюються за справедливою вартістю, а класифікація на оборотні та необоротні активи і зобов'язання втрачає сенс.

Врахування принципу превалювання сутності над формою запобігає абсолютизації юридичної інтерпретації подій та операцій, відображених у бухгалтерському обліку. Наприклад, передача активу в фінансову оренду не означає, що право власності на нього переходить від орендодавця до орендаря. Однак на практиці актив відображається в балансі лізингоодержувача, оскільки лізингоодержувач набуває права володіння та користування активом, а отже, несе всі вигоди та ризики, що виникають [27].

Пріоритетність витрат на придбання стосується, насамперед, первісної вартості активів та зобов'язань суб'єкта господарювання. З часом оцінка активів і зобов'язань може змінюватися для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку. Прикладами змін в оцінці активів є переоцінка основних засобів, коригування оцінки фінансових інвестицій та фінансових зобов'язань, зменшення корисності запасів.

Водночас у міжнародній практиці останнім часом спостерігається тенденція до розширення сфери застосування справедливої (ринкової) вартості в оцінці активів та зобов'язань. Використання різних підходів до оцінки активів і зобов'язань у бухгалтерському обліку та звітності є дискусійним.

Важливість використання принципу нарахування та принципу відповідності доходів і витрат призвела до існування в балансі таких статей, як "витрати майбутніх періодів", "доходи майбутніх періодів", "аванси видані" та "аванси отримані". Цей принцип також використовується для визначення чистого прибутку і впливає на статтю "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" у першому розділі пасиву балансу.

Застосування принципу безперервності забезпечує порівнянність даних балансу, тобто відповідність показників на кінець попереднього звітного періоду показникам на початок звітного періоду.

Принцип періодичності має використовуватися при поданні балансів до органів державної влади, оскільки дає можливість порівнювати баланси різних підприємств за один і той самий період. Водночас, сезонність діяльності окремих підприємств (наприклад, сільського господарства) може мати значний

вплив на економічну оцінку динаміки аналізованих показників. Водночас баланси можуть складатися на вимогу користувачів, без дотримання принципу періодичності, з метою надання корисної інформації при прийнятті певних економічних рішень [28].

Оскільки баланс є окремим поняттям у системі бухгалтерського обліку та звітності, зі своїм змістом і призначенням, доречно визначити принцип побудови самого балансу. До них належать принцип дуальності, принцип поділу сутності на протилежності, принципи симетрії та відповідності, принципи необхідності та достатності, принцип ієрархії, принципи статичності та динамічності, принцип не зменшення активів та зобов'язань.

Наступний принцип, принцип двоїстості сутності, означає, що активи підприємства відображаються в балансі у двох протилежних аспектах: економічному та юридичному. Таким чином, у балансі один об'єкт – майно підприємства поділяється на дві протилежності: активи і пасиви. Ці протилежності симетричні або еквівалентні одна одній.

Використовуючи принципи необхідності і достатності, нескінченність знань долається системою необхідних і достатніх знань на різних історичних етапах розвитку науки, в міру накопичення старих і розвитку нових знань. При цьому важливо знайти розумний баланс між необхідною і достатньою інформацією. Застосування цього принципу до балансу призвело до змін у назвах, переліку та групуванні статей балансу в різні історичні періоди.

Поточний баланс складається з 70 статей, які описують стан активів, капіталу та зобов'язань відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку та звітності і ринкових вимог.

Застосування принципу ієрархії до структури балансу дозволило виокремити активи та зобов'язання на першому рівні, чотири розділи активу та п'ять розділів пасиву на другому рівні, окремі статті балансу на третьому рівні та окремі статті на четвертому рівні (наприклад, залишкова вартість, первісна вартість та знос основних засобів суб'єкта господарювання). витрат).

Таким чином, на основі дослідження організаційних особливостей наповнення структурних елементів балансу змістовною інформацією нами виявлено, що загальні вимоги до розкриття статей розкриті у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", а застосування системного підходу при формуванні концептуальної основи балансу вимагає дослідження взаємозв'язків між такими елементами: принципи бухгалтерського обліку, принципи побудови балансу, якісні характеристики балансової інформації та обмеження балансової інформації. Принципи є основою концепції та вихідними вимогами для вирішення її завдань. Наступний розділ надає можливість детально розглянути методику складання бухгалтерського балансу як інформаційного джерела управлінських рішень підприємства.

Висновки до розділу 1

Провівши систематизацію наукових підходів до визначення поняття бухгалтерського балансу та його ролі у процесі управління, дослідивши основні засади оцінки його активів та пасивів з урахуванням організаційних аспектів складання балансу нами зроблено наступні висновки:

1. За результатами аналізу публікацій вітчизняних та зарубіжних дослідників з питань окреслення змістового навантаження поняття бухгалтерський баланс можемо стверджувати, що є чотири основні підходи до його змістового наповнення. Так баланс трактують, як елемента методу бухгалтерського обліку; визначають як документ, що містить фінансові результати діяльності підприємства; пояснюють, що це еквівалентність активів і пасивів складена у вигляді рахунків на останній день операційного періоду; і нарешті, що це основний фінансовий звіт підприємства, який дозволяє оцінити найважливіші характеристики його діяльності. Проте, вважаємо, що більш глибоким буде трактування поняття балансу, як способу відображення стану засобів суб'єкта господарювання, економічно згрупованих і узагальнених за

складом, розміщенням, функціональною роллю у відтворювальному процесі, джерелами їх утворення та цільовим призначенням.

Сучасний фінансовий менеджмент значною мірою базується на суб'єктивних оцінках активів і зобов'язань. Дослідження існуючих теорій у підході до визначення вартості активів та обґрунтування методів оцінки, що застосовуються в сучасному фінансовому менеджменті, які орієнтовані на реальну вартість активів і зобов'язань, спрямовані на концепцію максимізації власного капіталу підприємства, та використання методів оцінки в загальній системі управління активами та адміністрування корпоративних активів. Це дає підстави для аргументації необхідності подальшого розвитку рекомендацій.

Положення щодо змісту і форми балансу та загальні вимоги до розкриття його статей здійснюються відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". З метою використання системного підходу при формуванні концептуальної основи балансу необхідно було дослідити взаємозв'язки між такими елементами: принципи бухгалтерського обліку, принципи побудови балансу, якісні характеристики балансової інформації та обмеження балансової інформації. Принципи є основою концепції та вихідними вимогами для вирішення її завдань.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОГО ДЖЕРЕЛА УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

2.1. Загальна характеристика методики складання бухгалтерського балансу

Одним із ключових фінансових звітів, що представляє майновий та фінансово-економічний стан досліджуваного мною ДП "Болахівське лісове господарство" на конкретну дату, як правило, на закінчення звітного періоду, є бухгалтерський баланс (Додаток 1).

Бухгалтерський баланс, являючи собою один із основних компонентів, представляє собою найважливішу форму періодичної фінансової звітності. У ньому відображено загальну вартість майна (ресурсів діяльності) суб'єкта господарювання за допомогою активів та обсяг вкладеного в це майно власного та залученого капіталу за пасивами.

Мета складання фінансової звітності на дослідженому мною підприємстві полягає у забезпеченні користувачів повною, об'єктивною та достовірною інформацією щодо фінансового стану, результатів діяльності та обігу грошових коштів підприємства протягом звітного періоду.

Користувачами Звіту про фінансовий результат є юридичні та фізичні особи, які є як власниками цього підприємства так і його контрагентами чи органами контролю за діяльністю. Вони повинні систематично здійснювати оцінку показників звітності, щоб бути впевненими у своїй платоспроможності та законності ведення своєї діяльності протягом усього періоду. Це вимагає постійного ведення бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві.

Результати дослідження показали, що користувачі фінансової звітності можуть бути класифіковані за їхніми інформаційними потребами, що детально представлені у таблиці 2.1.

Користувачі фінансової звітності

№ п\п	Користувачі	Інформаційні потреби користувачів
	Інвестори, власники	Інформація про придбання, продаж та володіння цінними паперами, участь у капіталі підприємства, оцінка якості управління, визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
	Керівництво підприємства	Інформація, яка стосується регулювання діяльності підприємства
	Банки, постачальники та інші кредитори	Інформація про забезпечення зобов'язань підприємства, оцінка спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
	Замовники	Інформація, необхідна для оцінки спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
	Працівники підприємства	Інформація, необхідна для оцінки спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
	Органи державного управління	Інформація, необхідна для формування макроекономічних показників

З даної таблиці видно, що користувачі інформації є досить зацікавленими у результатах тих показників, які відображені у звітах. Зокрема, баланс підприємства надає можливість здійснити ретельний аналіз широкого спектру показників.

З економічного погляду баланс є комплексною системою показників, які висвітлюють ресурси підприємства, якими воно володіє чи розпоряджається (активи) з одного боку та з іншого боку тим, що висвітлює правовий аспект цього майна (пасиви), що включають зобов'язання та капітал. Існує зв'язок між складовими елементами балансу, що висвітлюється співвідношенням. Отже, основне співвідношення, або балансове рівняння створює обов'язкову умову для розгляду балансу як з формальної, так і зі змістовної точки зору. Знайомство з бухгалтерським балансом розпочинається саме з цього елемента, в якому активи (А) підприємства рівні пасивам (П), що є ключовим фактором для розуміння структури та стану фінансів підприємства.

Друге співвідношення вважається структурним, оскільки воно висвітлює з одного боку склад майна підприємства, а саме так як основні, оборотні

засоби, що представляють величину активів, вкладених у господарську діяльність, а з іншого боку, воно розглядає, хто і яким способом брав участь у створенні чи формуванні цього майна (власний капітал, кредити банків, кредиторська заборгованість перед постачальниками тощо). У даному рівнянні активи дорівнюють сумі капіталу та зобов'язань.

Зміна окремої частки власних та залучених засобів свідчить про ступінь фінансової залежності підприємства від власників, акціонерів та кредиторів. Структура бухгалтерського балансу може вказувати на галузь (вид) господарської діяльності підприємства (промисловість, сільське господарство, торгівля, банківська сфера, бюджетна сфера тощо), організаційно-правову форму господарювання (приватне, колективне, комунальне, державне підприємство, господарське товариство тощо), а також економічне призначення продукції (продукція, виконані роботи, надані послуги).

Третє співвідношення завжди відображає вартість чистих активів, тобто майна, що залишається власністю підприємства після вирахування зобов'язань. Це майно може бути об'єктом розподілу між засновниками або акціонерами при ліквідації підприємства чи його закритті. З цього рівняння виходить, що власний капітал є різницею між активами та зобов'язаннями [9].

При складанні Звіту про фінансовий стан важливо керуватися такими правилами (пункти 2.3 – 2.6 Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433):

- активи повинні бути відображені в балансі, якщо їхню оцінку можна достовірно визначити та в майбутньому від їх використання очікується отримання економічних вигод;

- витрати на придбання та створення активу, що не може бути висвітлений у балансі, слід включити до витрат звітного періоду;

- зобов'язання висвітлюються в балансі, якщо їхню оцінку можна достовірно визначити, а також існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок їхнього погашення;

– власний капітал відображають у балансі водночас з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його змін [19].

Бухгалтерський облік на ДП "Болехівське лісове господарство" організований відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а також наказу "Про облікову політику підприємства" (Додаток 2).

На рахунок форм фінансової звітності, досліджуване підприємство складає фінансову звітність за вимогами НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» і подає до контролюючих органів Звітність за формами № 1-5.

Форму №1 ДП "Болехівське лісове господарство" складає у комп'ютеризованому середовищі програми М.Е.Дос (Медок) у національній валюті в тисячах без десяткових знаків станом на 31 грудня звітного року.

Відповідно до вимог чинного законодавства на досліджуваному мною підприємстві перед складанням фінансової звітності проводиться річна інвентаризація.

Процес підготовки та складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) включає ряд етапів. Найбільше завдань і підготовчих заходів здійснюється перед початком процесу формування звіту (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Етапи підготовки складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) ДП "Болехівське лісове господарство"

Послідовність формування звітної інформації для користувачів	
1 ЕТАП	Збір первинної інформації про факти фінансово-господарської діяльності та її узагальнення
2 ЕТАП	Реєстрація первинної інформації в реєстрах аналітичного обліку та її узагальнення
3 ЕТАП	Реєстрація узагальненої інформації в головній Книзі
4 ЕТАП	Підготовка інформації для складання звітності
5 ЕТАП	Розгляд, затвердження та подання звітності користувачам

Також, варто відмітити основні етапи організації облікової роботи зі складання річного звіту:

- інвентаризація господарських засобів;
- закриття облікових реєстрів;
- заповнення форм звітності;
- пояснювальної записки;
- відображення змін в обліковій політиці;
- висновок незалежної аудиторської організації;
- розгляд і затвердження річного звіту керівником, представником власника тощо [29].

Перед узгодженням підсумкового балансу обов'язково виконується порівняння оборотів і залишків на аналітичних та синтетичних рахунках, а також перевірка записів у Головній книзі або в іншому аналогічному реєстрі.

Кожен розділ Звіту про фінансовий стан завершується проміжним підсумком, сума яких дає загальний підсумок активу чи пасиву цього звіту.

Суми активу і пасиву Форми №1 завжди співпадають, оскільки вартість активів підприємства повинна бути рівною вартості джерел їх утворення. Сам термін "Баланс" вказує на "рівновагу". Відсутність рівності підсумків активу і пасиву у Звіті про фінансовий стан вказує на наявність помилок, що були допущені в облікових записах або при складанні самого звіту. У балансі порівнюються дані на початок і кінець звітного періоду.

При підготовці балансу показники фінансової звітності філій, відділень та інших відокремлених підрозділів включаються до загального фінансового звіту підприємства – юридичної особи.

Процес формування звітності ДП "Болехівське лісове господарство" вимагає організованої співпраці та взаємодії численних його структурних підрозділів, посадових осіб і працівників. Це насамперед пов'язано зі складністю і трудомісткістю створення інформаційної бази для формування показників різних форм звітності, які відрізняються специфічним призначенням, завданнями, змістом, методикою та технікою заповнення.

Інформація, що надається внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття рішень, проходить кілька етапів, перш ніж досягне ступеня завершеності та високого ступеня сприйняття, а саме:

- виявлення;
- вимірювання;
- реєстрації;
- накопичення;
- узагальнення;
- систематизації;
- обробки;
- зберігання.

Звітна інформація представлена різноманітними видами показників, таких як облікові, податкові, фінансові, планово-економічні, технологічні, виробничі, трудові та інші. Складання звітності на досліджуваному мною підприємстві вимагає участі фахівців з різних галузей, які мають відповідні навички та знання.

Узагальнюючи вищевказане, робимо висновок, що бухгалтерський баланс є ключовим інструментом, що відображає майновий та фінансово-економічний стан ДП "Болехівське лісове господарство". Складання цього звіту вимагає дотримання правил, встановлених чинним законодавством та відповідними стандартами. Сам процес формування звітності вимагає співпраці численних структурних підрозділів та фахівців, крім того, він є складним і трудомістким, зокрема у створенні інформаційної бази для різних форм звітності. Важливо дотримуватися методичних рекомендацій та стандартів, що забезпечують точність та достовірність інформації, представленої у фінансовій звітності. Наступні параграфи дозволять детальніше розглянути структуру Звіту про фінансовий стан досліджуваного мною підприємства, а також правила та принципи, яких воно дотримується при складанні фінансової звітності.

2.2. Структура бухгалтерського балансу та її значення для управлінського аналізу

Найважливішою формою фінансової звітності на ДП "Болехівське лісове господарство" є баланс, який має чітко визначену структуру. Він складається з двох частин, а саме активу та пасиву, які поділені на розділи, а розділи, у свою чергу, на статті. НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" визначає баланс як звіт про фінансовий стан суб'єкта господарювання, який відображає на певну дату його діяльність, зобов'язання та власний капітал [17].

Стан фінансів підприємства виражається через структуру та якість його активів, власного капіталу та зобов'язань, а також його спроможність відповідати за зобов'язання, тобто платоспроможність.

Структура бухгалтерського балансу підприємства, рекомендована Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", є стандартною. Відповідно до потреб загальнодержавного спрямування Міністерство фінансів України за погодженням із Держкомстатом України може вносити корективи до структури балансу та давати інструкції щодо складання періодичної (поточної) та річної звітності. Ці інструкції конкретизують зміст статей балансу, включають оцінку, розрахунок окремих показників та інші деталі.

Для відображення господарських засобів і джерел їх утворення в балансі, використовується двостороння таблиця. Ліва частина балансу, де відображаються господарські засоби називається активом, а права частина, що відображає джерела утворення господарських засобів пасивом. У випадку, коли ліва частина являє собою актив, а права – пасив, форма балансу називається горизонтальною. Також, є інші країни, для прикладу Японія, де актив і пасив представлені в одній колонці один за одним. Така форма балансу називається вертикальною [16].

Однією з найсуттєвіших характеристик господарських засобів є їх класифікація за двома основними ознаками: складом (видом) та джерелами

формування. Засоби поділяються за складом на необоротні та оборотні, а за джерелами формування на власні та залучені.

Активи представляють собою ресурси, які підприємство контролює внаслідок минулих подій і використання яких, як очікується призведе до підвищення економічних вигод у майбутньому.

У НП(С)БО визначення активів включає кілька ключових аспектів:

1. Виникнення в результаті минулих подій – це означає, що господарська операція або інша подія, яка забезпечує підвищення прав на вигоду або контроль над нею, вже відбулася. Наприклад, придбання майна за гроші, в кредит або в обмін на інше майно, безкоштовно є прикладом активу, водночас підписання угоди про придбання не приведе до появи активу.

2. Здійснення контролю підприємством виконується з права управління певними ресурсами. Важливо відзначити, що контроль може існувати незалежно від права власності, тобто підприємство може здійснювати контроль через управління, а не власність.

3. Майбутня економічна вигода у вигляді активу містить потенціал, що сприяє надходженню грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство в майбутньому. Наприклад, продаж готової продукції забезпечує надходження грошових коштів, але існує ризик неплатоспроможності покупки [17].

Актив відображатися в балансі за умови, що оцінка його може бути достовірно визначена, а також очікується у майбутньому отримання економічних вигод, пов'язаних з його використанням.

Зобов'язання представляють собою заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і очікується, що її погашення призведе до зменшення ресурсів підприємства, які втілюють економічні вигоди.

Зобов'язання відображається в балансі у випадку, якщо:

а) його оцінка може бути достовірно визначена;

б) існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок їхнього погашення.

Власний капітал є частиною в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань. Звідси випливає, що власний капітал дорівнює різниці між активами та зобов'язаннями.

Загальну суму зобов'язань та власного капіталу в бухгалтерському балансі називають пасивами. У результаті цього, підсумок активів повинен дорівнювати сумі пасивів, і такий підсумок отримав назву валюти балансу. Ця рівність пояснюється тим, що гроші, інвестовані в активи, надходять від кредиторів або власників.

Активи та пасиви балансу розділяються на окремі статті. Основним елементом Форми №1 являється балансова стаття, що становить неподільний показник у балансі і характеризує окремий вид активів (активна стаття) або вид зобов'язань чи капіталу (пасивна стаття).

Стаття представляє собою елемент фінансового звіту, що відповідає критеріям, встановленим НП(С)БО 1, тобто визначенню активів, зобов'язань і власного капіталу.

Стаття включається до балансу, якщо вона відповідає двом основним критеріям:

- є ймовірність надходження чи вибуття майбутніх економічних вигод, пов'язаних з цією статтею;
- оцінка статті може бути достовірно визначена [17].

Балансова стаття може бути одноелементною, такою як "Нематеріальні активи", "Векселі одержані", "Статутний капітал", що заповнюється за даними одного балансового рахунку. Або вона може бути багатоелементною, такою як "Інші необоротні активи", "Інша поточна дебіторська заборгованість", "Інші довгострокові фінансові зобов'язання", для яких використовуються дані двох або більше балансових рахунків та субрахунків. До таких балансових статей, як "Нематеріальні активи", "Основні засоби", "Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги", що розміщені в активі балансу, та "Власний капітал", "Страхові резерви", що розміщені в пасиві балансу, зображуються дані за

регулюючими рахунками в дужках, і при підрахунку підсумків вони віднімаються [16].

Структура Балансу, що застосовується на досліджуваному мною підприємстві наведена на рисунку 2.1.

Рис. 2.1. Структура Балансу згідно з НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Кожній балансовій статті присвоюється код рядка, що має три знаки і залишається постійним. Інформація з кожної балансової статті надається на

початку та в кінці звітного періоду (у квартальних балансах) та на кінець року (у річних балансах). Балансові статті групуються в розділи для забезпечення загального огляду балансу та зручності аналізу інформації. Об'єднання балансових статей у розділі базується на принципах ліквідності та економічної класифікації.

У бухгалтерському балансі статті розміщуються у зв'язку з їх можливістю бути конвертованими в грошові кошти. У розділі активу балансу вони розташовані в порядку зростання рівня ліквідності, від нематеріальних активів до грошових коштів. Щодо пасиву, статті в ньому групуються відповідно до часу, необхідного для погашення зобов'язань.

У побудові активу і пасиву є як вітчизняна, так і світова практика. Загальну характеристику побудови активу і пасиву балансу у світовій і вітчизняній практиці показано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Порівняльна характеристика вітчизняної і світової практики побудови активу і пасиву

	Актив	Пасив
Вітчизняна практика	Актив будують у порядку зростання ліквідності: – нерухомість; – запаси; – кошти.	Пасив будують за зобов'язаннями перед власниками коштів: спочатку своїми, а потім чужими.
Світова практика	Актив будують у порядку убудови ліквідності: – грошові кошти; – товари і запаси; – нерухомість; – акціонерний капітал.	Пасив будують за ступенем погашення: – поточні рахунки до оплати; – довготермінові пасиви; – акціонерний капітал.

Актив балансу поділяється на три розділи в залежності від рівня ліквідності майна, які вони охоплюють.

І розділ активу, відомий як "Необоротні активи", охоплює різноманітні складові, які призначені для тривалого використання в господарській діяльності підприємства. У ньому наводяться такі статті, як нематеріальні активи (включають права, які не мають фізичної форми, такі як патенти,

ліцензії, технології тощо), основні засоби (за первісною та залишковою вартістю, що включається до валюти балансу, та сумою зношення; відображається вартість матеріальних об'єктів, таких як будівництво, обладнання, транспортні засоби, які використовуються для виробництва або надання послуг), незавершене будівництво (включає в себе витрати на будівництво та об'єкти, які ще не завершені на звітну дату), довгострокові біологічні активи (охоплюють живі організми, такі як рослини та тварини, використовувані в господарській діяльності), довгострокові фінансові інвестиції (вкладення коштів у цінні папери чи інші фінансові інструменти з довгостроковою перспективою отримання прибутку), довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи.

У економічній літературі та практиці необоротні активи також відомі, як довгострокові або фіксовані активи, оскільки вони не споживаються протягом одного року або операційного циклу, керівництво підприємства не передбачає їх конвертації у гроші в поточному році, і основне призначення яких – не перепродаж, а використання в господарській діяльності.

II розділ активу в бухгалтерському балансі називається "Оборотні активи". Ці активи відрізняються від необоротних тим, що призначені для використання та конвертації в грошові кошти протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. У цьому розділі наведіть такі статті: виробничі запаси (матеріали та товари, які беруть участь у виробництві продукції), поточні біологічні актив (включають живі організми, такі як тварини чи рослини, призначені для продажу або використання в поточному виробництві), незавершене виробництво (витрати, пов'язані з продукцією, яка на даний момент не завершена), готова продукція (виготовлені товари, придатні для продажу), товари (належать підприємству та призначені для реалізації), векселі одержані (цінні папери, що гарантують оплату в майбутньому), поточна дебіторська заборгованість (сума коштів, яка очікується від клієнтів чи партнерів протягом короткого періоду), поточні фінансові інвестиції (охоплюють короткострокові вкладення коштів у цінні

папери чи інші фінансові інструменти), а також грошові кошти та їх еквіваленти (готівка та фінансові активи, які можуть бути швидко конвертовані в готівку).

Оборотні активи ДП "Болехівське лісове господарство" допомагають йому забезпечити необхідні ресурси для подальшого розвитку та функціонування.

У III розділі активу " Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття " вказана вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається відповідно до П(С)БО 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" [40].

У пасиві балансу містяться чотири розділи, у яких групуються зобов'язання з урахуванням терміновості їх погашення.

У I розділі пасиву, що відомий як "Власний капітал", відображається інформація про різні складові власного капіталу підприємства, такі як зареєстрований (статутний та пайовий капітал), капітал у дооцінках, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), а також неоплачений та вилучений капітал. Цей розділ об'єднує статті, які мають бути погашені в останню чергу.

Існує два основних джерела капіталу підприємства в його цілісності: вкладений та накопичений капітал (рис. 2.2). Ці джерела власного капіталу складають основну структуру капіталу будь-якого підприємства, незалежно від організаційно-правової форми.

Зареєстрований (пайовий) капітал – це частина внутрішніх власників, яка офіційно оголошена та належним чином зареєстрована в капіталі підприємства. Відомості про цей капітал складаються у статутних документах та відображаються на рахунку 40. Якщо в поточному звітному році не були внесені зміни до статуту, то розмір зареєстрованого капіталу залишається незмінним. Розмір зареєстрованого капіталу ДП "Болехівське лісове господарство" вказаний у статуті підприємства і складає 928 500 гривень 00

копійок (дев'ятсот двадцять вісім тисяч п'ятсот гривень 00 копійок) (Додаток

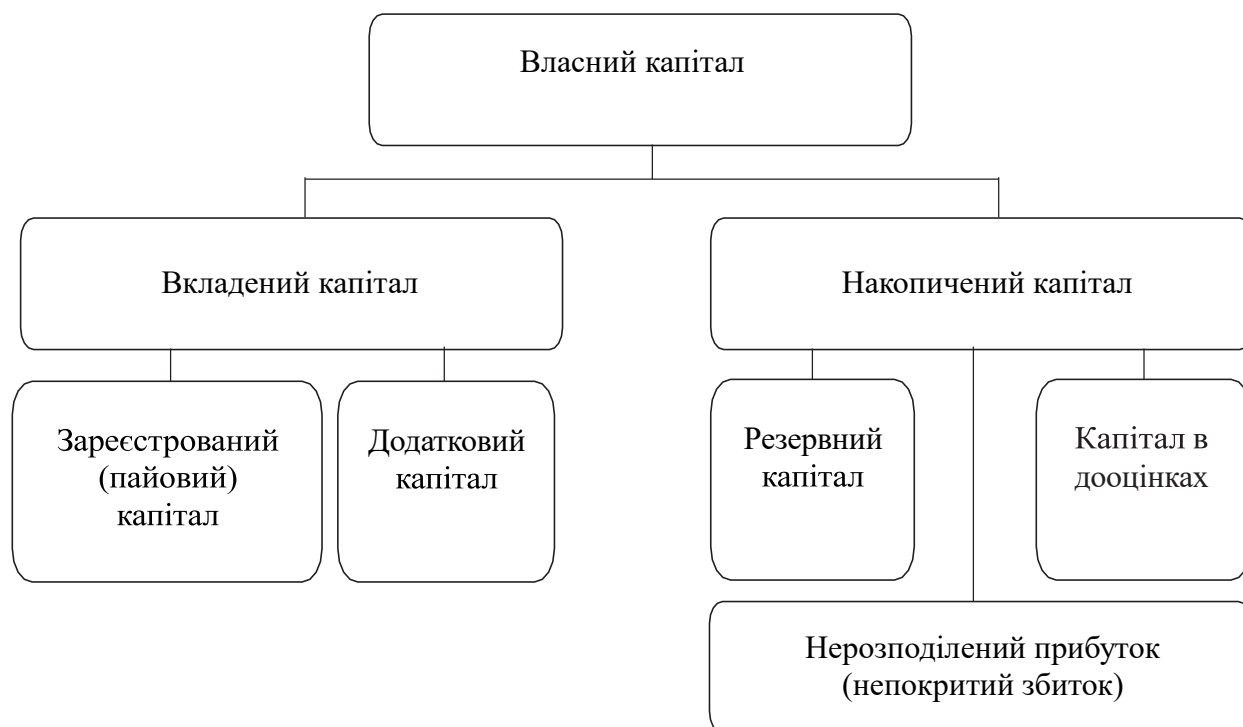

Рис. 2.2. Запропонована структура власного капіталу

У випадку, коли внески засновників, зазначені у статутних документах, фактично не були сплачені або товариство викупило його власні акції (частки), у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності використовуються коригуючі показники: неоплачений та вилучений капітал.

Додатковий вкладений капітал являє собою суму внесків засновників, більшу зареєстрованої частини.

Накопичений капітал включає в себе компоненти, такі як капітал у дооцінках, резервний капітал та нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Такий капітал формується у результаті фінансово-господарської діяльності підприємства.

Інформація про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів фіксується на рахунку 41 "Капітал у дооцінках". Дооцінка необоротних активів у результаті збільшує власний капітал підприємства, а в свою чергу уцінка необоротних активів не має впливу на обсяг власного капіталу, тому що сума уцінки збільшує величину нерозподіленого прибутку.

Резервний капітал обов'язково має бути сформований та відображений на рахунку 43. За допомогою резервного капіталу можна проводити такі операції: поповнювати зареєстрований (статутний) капітал; нараховувати дивіденди за привілейованими акціями (у разі недостатності прибутку для цього); погашати борги при ліквідації підприємства; компенсувати отримані збитки у випадку недостатності прибутку.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) являє собою форму накопиченого капіталу, яка виникає в результаті фінансової діяльності підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу.

При заповненні статей балансу дослідженого мною суб'єкта господарювання в них переносяться залишки з рахунків 40-46.

У Звіті про фінансові результати інформація про власний капітал представлена в розділі II "Сукупний дохід" (Додаток 4).

Детальна інформація про наявність та зміни у власному капіталі найбільш повно викладена у Звіті про власний капітал підприємства (Додаток

У II розділі пасиву балансу, під назвою "Довгострокові зобов'язання і забезпечення", фіксуються зобов'язання, які планується виплатити протягом періоду, що перевищує операційний цикл підприємства або 12 місяців з дати балансу. Цей розділ охоплює відстрочені податкові зобов'язання, довгострокові кредити банків, інші довгострокові зобов'язання, а також довгострокове забезпечення, що включає витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання та цільове фінансування.

У III розділі пасиву балансу, під назвою "Поточні зобов'язання і забезпечення", відображаються відомості про зобов'язання, які підлягають виплаті протягом операційного циклу підприємства або протягом 12 місяців з дати складання балансу. Цей розділ включає поточні зобов'язання, такі як короткострокові кредити банків, поточна кредиторська заборгованість за

довгостроковими зобов'язаннями, товари, роботи та послуги, заборгованість за податками, з оплати праці, страхування та інші зобов'язання.

У IV розділі пасиву балансу, а саме "Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття", представлена інформація про зобов'язання, які діють у зв'язку з необоротними активами, утримуваними для подальшого продажу, а також групами активів, які підлягають вибуттю в результаті проведення операції продажу.

Досліджена структура Звіту про фінансовий стан дає змогу пізнати ДП "Болехівське лісове господарство", а також дати детальну характеристику стану господарських засобів і джерел їх формування на певну дату в грошовому вимірнику. Баланс поділяється на дві основні частини, а саме актив та пасив і відображається він розділах та статтях, що робить його легко зрозумілим. Отже, баланс ДП «Болехівське лісове господарство» служить ключовим інструментом для визначення фінансового стану підприємства та його платоспроможності, надаючи структуровану інформацію про активи та пасиви. Основні правила та принципи складання бухгалтерського балансу, яких дотримується досліджуване мною підприємство розглянемо у наступному параграфі.

2.3. Правила та принципи складання бухгалтерського балансу для забезпечення якості інформації для управлінських рішень

Основою та вихідним положенням складання бухгалтерського балансу на ДП "Болехівське лісове господарство" є принципи, оскільки він не може бути вираженим лише за особистим суб'єктивним розумінням, довільне тлумачення принципів бухгалтерського обліку ускладнює їх розуміння та використання.

Бухгалтерський баланс є засобом відображення у грошовому вираженні стану, розміщення та використання ресурсів суб'єктів господарювання за їх відношенням до джерел формування.

У сучасній ринковій економіці бухгалтерський баланс виступає основним джерелом інформації, за допомогою якого можна:

- ознайомитися з фінансовим станом підприємства;
- визначити спроможність підприємства;
- оцінити кінцевий фінансовий результат його діяльності.

Оскільки бухгалтерський баланс є окремим поняттям у системі бухгалтерського обліку та звітності і має власний зміст та призначення, існує чітке визначення принципів його побудови. До них відносяться: принцип подвійності, принцип роздвоєння сутності на протилежності, принцип симетрії та відповідності, принцип необхідності та достатності, принцип ієрархічності, принцип статичності та динамічності, принцип не згортання статей активів та зобов'язань.

Принцип подвійного відображення в обліку фактів господарського життя є ключовим для побудови бухгалтерського балансу. Учений з Америки, Р. Ентоні, визнав його як основоположний серед інших бухгалтерських принципів, розміщуючи його на першому місці. За його думкою, суть цього принципу полягає в тому, що сукупність засобів підприємства дорівнює його зобов'язанням плюс капіталу. Принцип подвійного відображення, по суті, є формулою бухгалтерського балансу, що являється основою його побудови [29,

Сутність принципу роздвоєння сутності на протилежності виникає у тому, що в бухгалтерському балансі майно підприємства виявляється за двома аспектами: економічним і правовим. Таким чином, об'єкт, яким є майно підприємства, в балансі розглядається як дві протилежності – актив і пасив. Ці протилежності або симетричні, або рівнозначно взаємодіють одна з одною. Отже, можна зазначити, що вказані протилежності, як представники одного об'єкта, а саме актив і пасив відповідають концепції рівноваги – підсумок активу, завжди дорівнює підсумку пасиву. Ця взаємодія відповідає принципам симетрії та відповідності.

Завдяки принципу необхідності та достатності система знань подолати нескінченність пізнання на різних етапах розвитку науки, на яких накопичуються старі, а також виробляються нові знання. Ключовою вимогою є раціональне визначення співвідношення між необхідною та достатньою інформацією. Цей принцип, застосований до бухгалтерського балансу, спричинив зміни в його назвах, переліку та способах групування статей на протязі різних історичних періодів.

Використання принципу ієрархічності при створенні балансу дало можливість структурувати його на різних рівнях ієрархії. На першому рівні виділені дві основні категорії: актив і пасив. На другому рівні розглядаються чотири розділи активу та п'ять розділів пасиву. Третій рівень додатково розглядає окремі статті балансу, а на четвертому рівні розкриваються окремі статті, такі як зазначення залишкової вартості, первісної вартості та зносу основних засобів підприємства [30, с.13].

Принцип статичності та динамічності відображається у підходах до оцінки статей бухгалтерського балансу. Українські підприємства використовують комбінований, статико-динамічний підхід для оцінки статей балансу. Перевага надається особливостям статичного балансу для форми № 1 "Баланс", таким як цільове складання, інтерпретація активів і пасивів, і окремих об'єктів обліку. Однак підходи до оцінки статей вітчизняного балансу в певних умовах характеризують його як динамічний баланс. Інформаційною базою для форми №1 "Баланс" є дані бухгалтерського обліку, підтверджені результатами інвентаризації. Такий дуалістичний, статико-динамічний підхід зменшує інформаційну цінність балансу та може викривляти інформацію, що в ньому представлена.

Принцип агрегування та деталізації статей є обов'язковим у процесі подання інформації про активи, власний капітал та зобов'язання підприємств відповідно до запитів користувачів, особливо в умовах обробки даних за допомогою комп'ютерної технології. Застосування агрегування даних

використовується для узагальнення інформації, яка не є релевантною для конкретної групи користувачів.

Забезпечення повноти інформації про стан активів та зобов'язань компанії, які відображені в балансі, виконується на основі виконання принципу не згортання статей дебіторської та кредиторської заборгованостей. Наведений принцип є вимогою чинного законодавства щодо складання балансу, а його дотримання вкрай важливо для уникнення спотворення інформації та забезпечення результативності у прийнятті майбутніх рішень. З урахуванням суттєвості цієї вимоги при формуванні бухгалтерського балансу розглядається доцільність включення її до переліку принципів побудови бухгалтерського балансу. Ще одним необхідним балансовим принципом під час його складання є забезпечення відповідності даних на кінець звітного періоду інформації на початку Форми №1 на наступний звітний період, що гарантує достовірність, повноту та порівняльність представленої інформації при формулюванні управлінських рішень [31, с.166].

У країнах заходу система бухгалтерського обліку базується на таких основних принципах: подвійний запис, функціонування підприємства, грошовий вимірник, собівартість, одиниця обліку, матеріальність, звітний період, нарахування, безперервність, реєстрація доходу або момент визнання виручки, відповідність, обачність або консерватизм. У Сполучених Штатах визначено 9 принципів: подвійний запис, вимірник, підприємство, безперервність, собівартість, консерватизм, значущість, реалізація, відповідність.

Міжнародні стандарти фінансової звітності висвітлюють дві базові концепції – безперервності та нарахування, а також одинадцять якісних характеристик фінансових звітів – доречність, достовірність, зіставність, зрозумілість, нейтральність, обачність, повнота, правдиве подання, превалювання сутності над формою, своєчасність, сукупність.

Аналізуючи різні погляди вчених на види та зміст принципів бухгалтерського обліку, А. Рабошук вказує, що в обліково-економічній

літературі виділено 128 принципів бухгалтерського обліку із подібним змістом, проте з абсолютно тлумаченнями їх сутності [32, с.6]. У той час як інший вітчизняний економіст, О. Лаговська, стверджує наявність близько 40 принципів [33, с.6].

У країнах Західної Європи висувають такі принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності (табл. 2.4).

**Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у країнах
Західної Європи [34, с. 587]**

Таблиця 2.4

№ з/п	Найменування принципів	Країни Західної Європи								
		Бельгія	Данія	Франція	Німеччина	Люксембург	Нідерланди	Португалія	Іспанія	Велика Британія
	Обачності									
	Безперервності	—								
	Нарахування	—	—							
	Історичної (фактичної) собівартості		—		—	—	—			—
	Послідовності	—								
	Превалювання сутності над формою	—		—	—	—			—	
	Суттєвості	—		—	—	—				—
	Співставності		—			—	—	—	—	—
	Неприпустимості згортання статей активів і зобов'язань	—	—				—	—		—
	Незалежності фінансових років	—	—		—	—	—	—	—	—
	Зіставності	—	—	—	—	—	—	—		—
Σ	Усього:									

Відповідно до статті 4 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 року № 996-XIV та НП(С)БО

1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", сучасна система бухгалтерського обліку та фінансова звітність базується на принципах обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, єдиного грошового вимірника, періодичності. Характеристика основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності подана в таблиці 2.5 [17].

**Основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності
відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову
звітність в Україні" та П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової
звітності"**

Таблиця 2.5

№з/п	Найменування	Характеристика
	Обачність (консерватизм)	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінювання, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.
	Повне висвітлення	Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні й потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути нарішення, що приймаються на її основі.
	Автономність	Кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства.
	Послідовність	Постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності.
	Безперервність	Оцінювання активів та зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі.
	Нарахування та відповідності доходів і витрат	Для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

	Превалювання сутності над формою	Операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.
	Історична (фактична) собівартість	Пріоритетним є оцінювання активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.
	Єдиний грошовий вимірник	Вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці.
	Періодичність	Можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

При заповненні Звіту про Фінансовий стан підприємства потрібно дотримуватися певних правил. Основні правила складання балансу за формою 1 (згідно з НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності") наступні:

- баланс складається в тисячах гривень без десяткового знаку, що означає збільшення суми до цілих тисяч гривень, наприклад, 15556,75 грн буде відображено як "16" (тис. грн);
- суми в балансі рахуються за неокругленими цифрами, і тільки потім вони піддаються округленню, щоб уникнути помилок у зведенні;
- баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду, наприклад, для I кварталу це буде 31 березня;
- при складанні балансу можна використовувати додаткові рядки, зазначені в Додатку 3 до НП(С)БО 1, для включення інформації про виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію, товари, векселя тощо. Для балансу за НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» такий підхід не передбачений;
- можна не вказувати статті, про які відсутня інформація, винятком є ситуація, коли інформація за такою статтею вже була включена в попередній звітний період;
- заборонено проводити згортання статей активів і зобов'язань одну в одну. Наприклад, згортання суми взаємної дебіторської та кредиторської заборгованості між підприємствами не допускається;

- перед складанням балансу необхідно провести річну інвентаризацію;
- також, перед складанням балансу, рахунки обліку доходів і витрат (7, 8, 9 класів рахунків) мають бути закритими, а річний результат (прибуток/збиток) повинен бути визначений на рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" [17].

Під час введення даних у баланс можуть бути корисні методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, які затверджені наказом Міністерства фінансів від 28.03.2013 під номером 433, відомі як Методрекомендації № 433 [19].

Під час проведення виробничо-фінансової діяльності на підприємствах проводяться різноманітні господарські операції, які впливають на структуру господарських активів та джерела їх формування. Ці зміни відображаються в бухгалтерському балансі.

Зміни в бухгалтерському балансі виконуються внаслідок збільшення або зменшення обсягу його статей і відображаються порівнянням суми на початку звітного періоду із сумою на його кінець для окремих статей балансу. Різниця між ними вказує на зміни в господарстві протягом звітного періоду. Ці зміни не порушують збалансованість між загальною сумою господарських активів і джерелами їх утворення, оскільки зміни різних статей балансу виражаються в однакових сумах. Збереження цієї рівності є основним змістом балансового узагальнення і в системі бухгалтерського обліку забезпечує неперервне охоплення всіх об'єктів спостереження, а також забезпечує можливість постійного контролю за активами суб'єкта господарювання та їх джерелами. У бухгалтерському балансі існує чотири типи змін.

Перший тип балансових змін внаслідок проведення господарських операцій передбачає зниження значення одного активу та водночас збільшення іншого активу в балансі. При цьому валюта форми №1 залишається незмінною.

Наприклад, дорослі тварини (корови) вибракувані з основного стада і поставлені на відгодівлю. При цьому збільшується стаття активу балансу

“Поточні біологічні активи” і зменшується стаття активу балансу “Довгострокові біологічні активи”.

Другий тип балансових змін, обумовлений господарськими операціями, передбачає зниження однієї статті пасиву балансу та зростання іншої статті пасиву балансу. При цьому валюта бухгалтерського балансу залишається стала.

Наприклад, відраховано до “Резервного капіталу” за рахунок прибутку відповідну суму. При цьому збільшується стаття пасиву балансу “Резервний капітал” і зменшується стаття пасиву балансу “Нерозподілений прибуток”.

Третій тип балансових змін під впливом господарських операцій забезпечує збільшення статей активу і пасиву на рівновелику суму. Валюта форми №1 при цьому буде збільшена на рівновелику суму.

Наприклад, на склад підприємства надійшли товари від постачальників, розрахунки з якими не проведені. При цьому додається стаття “Товари” активу балансу та стаття “Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги” пасиву балансу.

Четвертий балансових змін під впливом господарських операцій забезпечує зменшення статті активу і пасиву балансу на рівновелику суму. Валюта балансу при цьому буде зменшена на відповідну суму.

Для прикладу, перераховані кошти з поточного рахунку банку в разі погашення кредиторської заборгованості постачальникам за товари. У результаті зменшується стаття активу “Грошові кошти” та стаття пасиву “Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги”.

В узагальненому вигляді тип балансових змін можна подати за схемою, що зображена у таблиці 2.6, де можна чітко побачити, що кожна проведена господарська операція обов’язково охоплює дві статті бухгалтерського балансу, але ніколи не порушує рівності між активом і пасивом.

Таблиця 2.6

Баланс

Т и п б а л а н с о в и х з м і н	Актив		Пас ив		Підсумок Балансу
	Господарські засоби		Дж ере ла фор му в ан н я зас обі в		
	збільшення (+)	зменшення (-)	з б і л ь ш е н н я	з м е н ш е н н я —	
I	Активна стаття (+)	Активна стаття ()	—	—	Не змінюється
II	—	—	П а с и в н а с т а т т я	П а с и в н а с т а т т я (—	Не змінюється
III			П а с и в н а	—	Збільшується (+)

			с т а т т я		
I V	Активна стаття (+)	Активна стаття (-)	-	П а с и в н а с т а т т я -	Зменшується →)

Можна чітко побачити, що кожна проведена господарська операція обов'язково охоплює дві статті бухгалтерського балансу, але ніколи не порушує рівності між активом і пасивом.

Отже, згідно проведеного дослідження очевидно, що у процесі складання бухгалтерського балансу на ДП "Болехівське лісове господарство" ключову роль виконують принципи бухгалтерського обліку. Забезпечення точності та зрозумілості балансу вимагає об'єктивного розуміння цих принципів. Форма №1 виступає інструментом відображення фінансового стану підприємства та розподілу ресурсів у грошовому вираженні. Правила заповнення звіту про фінансовий стан, зокрема балансу за формою 1, визначено відповідно до НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Господарські операції підприємства впливають на структуру активів та їх джерел формування, що відображається в бухгалтерському балансі.

Висновки до розділу 2

Дослідивши загальну характеристику методики складання бухгалтерського балансу, переглянувши структуру бухгалтерського балансу з урахуванням правил та принципів складання бухгалтерського балансу для забезпечення якості інформації для управлінських рішень нами було зроблено наступні висновки:

Одним із ключових фінансових звітів, що представляє майновий та фінансово-економічний стан досліджуваного нами ДП "Болехівське лісове господарство" на конкретну дату, як правило, на закінчення звітного періоду, є бухгалтерський баланс. З економічного погляду баланс є комплексною системою показників, які висвітлюють ресурси підприємства, якими воно володіє чи розпоряджається (активи) з одного боку та з іншого боку тим, що висвітлює правовий аспект цього майна (пасиви), що включають зобов'язання та капітал. Існує зв'язок між складовими елементами балансу, що висвітлюється певним співвідношенням. При складанні Звіту про фінансовий стан важливо керуватися правилами зазначеними у п. 2.3 - 2.6 Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. Організація облікової роботи зі складання річного звіту включає ряд етапів, а саме інвентаризація господарських засобів, закриття облікових регістрів, заповнення форм звітності, пояснювальної записки, відображення змін в обліковій політиці, висновок незалежної аудиторської організації, а також розгляд і затвердження річного звіту керівником, представником власника.

Найважливішою формою фінансової звітності на ДП "Болехівське лісове господарство" є баланс, який має чітко визначену структуру. Він складається з двох частин, а саме активу та пасиву, які поділені на розділи, а розділи, у свою чергу, на статті. Структура бухгалтерського балансу підприємства, рекомендована Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", є стандартною. Для відображення господарських засобів і джерел їх утворення в балансі,

використовується двостороння таблиця. Ліва частина балансу, де відображаються господарські засоби називається активом, а права частина, що відображає джерела утворення господарських засобів пасивом. Основним елементом Форми №1 являється балансова стаття, що становить неподільний показник у балансі і характеризує окремий вид активів (активна стаття) або вид зобов'язань чи капіталу (пасивна стаття).

Основою та вихідним положенням складання бухгалтерського балансу на ДП "Болехівське лісове господарство" є принципи, оскільки він не може бути вираженим лише за особистим суб'єктивним розумінням, довільне тлумачення принципів бухгалтерського обліку ускладнює їх розуміння та використання. У процесі дослідження було визначено, що бухгалтерський баланс є окремим поняттям у системі бухгалтерського обліку та звітності і має власний зміст та призначення, існує чітке визначення принципів його побудови. До них відносяться: принцип подвійності, принцип роздвоєння сутності на протилежності, принцип симетрії та відповідності, принцип необхідності та достатності, принцип ієрархічності, принцип статичності та динамічності, принцип не згортання статей активів та зобов'язань. Основні правила складання балансу за формою 1 визначені НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Також, під час проведення виробничо-фінансової діяльності на підприємствах проводяться різноманітні господарські операції, які впливають на структуру господарських активів та джерела їх формування, тим самим спричиняють зміни. Такі зміни відображаються в бухгалтерському балансі і мають наступний вигляд: в активі балансу без зміни валюти, у пасиві балансу без зміни валюти, в активі і пасиві збільшення валюти та а активі пасиві зменшення валюти.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ДЛЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

3.1. Значення та цілі аналізу бухгалтерського балансу для прийняття управлінських рішень

Сьогодні система управління підприємством – це складний процес різноманітних інформаційних потоків, що базується на оперативній та достовірній інформації та відображається у звітності. Звіт виступає як джерело моніторингу стану досліджуваного об'єкта з кінцевим результатом, що визначає рівень досягнення мети, а також виходячи з потреби в інформації щодо діяльності організації та потреб користувачів. Його можна вводити різними способами. Основною складовою корпоративного управління є інформація, що зберігається в системі бухгалтерського обліку, основною складовою є баланс. За допомогою бухгалтерського балансу можна отримати інформацію про вартість капіталу та активів підприємства, стан капіталу, активів і зобов'язань. За своїми даними він характеризує автономність, платоспроможність, ліквідність підприємства [35, с.14].

Беручи до уваги, що баланс є економічним різновидом, завдяки якій показують вартість майна та основу його формування, ухвалюються рішення на його базі, є економічними та не стосуються інших напрямів функціонування підприємства.

Усі суб'єкти бухгалтерського балансу використовують аналіз бухгалтерського балансу для прийняття рішень щодо оптимізації своїх інтересів. Звітність підприємства у ринковій економіці базується на узагальненні даних бухгалтерського обліку та є інформаційною ланкою, що пов'язує підприємства із суспільством та діловими партнерами – користувачами інформації про діяльність фірми. Метою звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які використовують її як основне джерело фінансової інформації для

прийняття економічних рішень. При доборі інформаційного забезпечення аналізу необхідно виявити найціннішу інформацію окремих суб'єктів аналізу. Ключовими питаннями при цьому стають конкретні цілі проведення фінансового аналізу, необхідна точність розрахунків з урахуванням значущості аналізованої проблеми для користувачів, надійність наявних даних і рівень невизначеності, що залишається в них, співвідношення витрат і результатів проведення аналітичних робіт.

Суб'єктами аналізу виступають як безпосередньо, і опосередковано зацікавлені у діяльності підприємства користувачі інформації [35].

Кожен суб'єкт аналізу вивчає інформацію, виходячи зі своїх інтересів та цілей аналізу. Виділення суб'єкта аналізу є тією вимогою до фінансового аналізу, що визначає його ефективність. Залежно від цього, хто є суб'єктом аналізу, змінюється його цільова спрямованість.

Баланс служить інструментом для загальної оцінки фінансового стану спільного підприємства. Аналіз балансу виконується одним із таких методів:

- аналізувати безпосередньо на балансі без попередніх змін складу статей балансу;
- використання аналітичної оцінки;
- приведення статей балансу до індексу інфляції.

Порівняльна аналітична оцінка дає змогу цілісно оцінити фінансовий стан компанії, використовуючи ознаки кількох оцінок активів, капіталу та пасивів.

Основна мета аналізу полягає у оцінці фінансового стану підприємства виявлення можливостей підвищення ефективності його функціонування. Основне завдання полягає у ефективному управлінні фінансовими ресурсами підприємства.

Під аналізом фінансової звітності підприємства розуміється виявлення взаємозв'язків та взаємозалежностей різних показників його фінансово-господарської діяльності, включених до звітності.

Здійснимо оцінку фінансового стану підприємства на основі даних Балансу та Звіту про фінансові результати (Додаток 1,4).

Основним показником фінансового стану є платоспроможність підприємства, тобто його здатність своєчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників, погашати кредити, розраховуватися з працівниками та здійснювати платежі до бюджету [37, с.57].

Оскільки виконання фінансового плану залежить від результатів господарської діяльності в цілому, то можна сказати, що фінансовий стан визначається сукупністю всіх економічних факторів, тобто є узагальнюючим показником.

Загальна оцінка ефективності господарсько-фінансового стану підприємства (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Основні показники діяльності підприємства

Показники	Од. виміру		2 0	Відхилення	
				абсолютне,	відносне,
					$\delta = 4:3 \times 100$
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн				
2. Собівартість реалізованої продукції	тис. грн				
3.Адміністративні витрати	тис. грн				
4. Витрати на збут	тис. грн				
5. Повні витрати на виробництво і реалізацію продукції	тис. грн				
6. Прибуток від реалізації продукції (р.1 – р.5)	тис. грн				
7.Прибуток чистий/збиток	тис. грн				
8. Витрати на 1 грн. чистої виручки від реалізації (р.5:р.1*100)	коп.				
9. Рентабельність діяльності (продаж) (р.7:р.1*100)					
10. Рентабельність продукції (р.6:р.5*100)					

Обсяг чистого доходу від реалізації товарів ДП «Болехівське лісове господарство» зріс на 24302 тис. грн, що становить 134,91 %, ще слід відмітити позитивною тенденцією. Позитивним також є темп зростання собівартості, який зріс на 18412 тис. грн або 134,34%. Повні витрати на виробництво і реалізацію продукції зросли на 20050 тис. грн або 129,57%.

Спостерігається, прибуток від реалізації продукції у 2022 році зріс на 2 тис. грн.

Чистий прибуток підприємства у 2022 році становив 1440 тис. грн, проте порівняно з 2021 роком спостерігається зростання чистого прибутку на 680 тис. грн. Також слід відмітити зменшення витрат на 1 грн. чистої виручки від реалізації з 97,39 коп. до 93,54 коп.

Отже, підприємство містить позитивні тенденції що спричиняє зростання показника, це могло статися з зростанням обсягів реалізації продукції.

За допомогою прийому ланцюгових підстановок розраховую вплив факторів на випуск готової продукції (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Показник	Умовні позначення	Минулий рік (0)	Звітний рік (1)	Відхилення	Виконання плану, %
Обсяг продукції, тис. грн	Y	69611	93913	+24302	134,9
Чисельність робітників, осіб	a	184	158	-26	85,87
Продуктивність праці, грн./особу	b	378,32	594,38	+216,06	157,11

За даними таблиці 3.2 обсяг випуску продукції характеризують наступні розрахунки:

$Y_0 = a_0 b_0 = 184 \cdot 378,32 = 69611$ тис. грн – плановий обсяг виробництва;

$Y_a = a_1 b_0 = 158 \cdot 378,32 = 59774,56$ тис. грн – проміжне значення;

$Y_1 = a_1 b_1 = 158 \cdot 594,38 = 93913$ тис. грн – фактичне значення.

Вплив чисельності робітників на випуск продукції становить:

$\Delta Y_a = Y_a - Y_0 = 59774,56 - 69611 = -9836,44$ тис. грн

Вплив зміни продуктивності праці на випуск продукції становить:

$$\Delta Y_b = Y_1 - Y_a = 93913 - 59774,56 = 34138,44 \text{ тис. грн}$$

Перевірка:

загальний вплив факторів

$$\Delta Y = \Delta Y_a + \Delta Y_b = -9836,44 + 34138,44 = +24302 \text{ тис. грн}$$

Згідно проведених розрахунків можна зробити наступний висновок: обсяг продукції у звітному 2022 році збільшився на +24302 тис. грн у порівнянні із минулим 2021 роком, оскільки на зростання обсягу продукцію здійснили вплив два фактори: негативний та позитивний, а саме за рахунок зменшення чисельності працівників на 26 осіб обсяг продукції знизився на – 9836,44 тис. грн, а за рахунок зростання продуктивності їхньої праці на +216,06 грн/особу обсяг продукції зріс на +34138,44 тис. грн, що свідчить про позитивну тенденцію на підприємстві.

Наступним етапом проаналізуємо витрати підприємства (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Витрати підприємства ДП "Болехівське лісове господарство"

Показники	Роки		Відхилення	
	2021	2022	Абсолютне, +/-	Відносне, %
Матеріальні затрати	23017	18961	-4056	82,38
Витрати на оплату праці	29719	33952	4233	114,28
Відрахування на соціальні заходи	5520	6750	1230	112,28
Амортизація	1552	1753	201	112,95
Інші операційні витрати	5533	23015	17482	41,96
Разом	65341	84431	19090	129,22

Таким чином, спостерігається, що в цілому, операційні витрати протягом аналізованого періоду містять позитивну тенденцію, лише зменшення показника спостерігається у матеріальних затратах даний показник зменшився на 4056 тис. грн або 82,38%.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за даними балансу та дозволяє визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання. Аналіз ліквідності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коефіцієнтів): коефіцієнта покриття, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта абсолютної ліквідності та чистого оборотного капіталу.

Таблиця 3.4

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Показник	Рік		Відхилення	
	2021	2022	Абсолютне	Відносне
Коефіцієнт поточної ліквідності(покриття)	2,1	1,36	-0,74	64,76
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,55	0,9	-0,65	58,06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,06	0,31	+0,25	53,3
Співвідношення короткостроковоїдебіторської та кредиторської заборгованості	1,41	0,58	-0,83	41,35

Тому, на основі таблиці 3.4 спостерігається значне зростання коефіцієнта абсолютної ліквідності протягом 2021-2022 років, що свідчить про можливість погашення частини боргу компанії. Показники абсолютної ліквідності відповідають нормативним значенням.

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) у 2022 році порівняно з 2021 роком зменшився на 0,74. Цей показник характеризує загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні зобов'язання забезпечуються поточними активами, тобто скільки грошових одиниць поточних активів припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. З цього слідує, що позитивним є збільшення даного показника на підприємстві. В зарубіжній практиці вважається нормальним, якщо значення даного показника знаходиться в діапазоні 1,0-2,0. Згідно з розробленими в Україні методиками аналізу фінансового стану:

- значення коефіцієнта покриття в межах 1,0-1,5 свідчить про те, що

підприємство своєчасно повертає борги;

– критичне значення коефіцієнта покриття прийнято на рівні 1,0;

– за умови, що значення коефіцієнта покриття є меншим за 1,0, баланс підприємства вважають неліквідним [38].

Як видно з аналізу даних табл. 3.4 має нормальне значення коефіцієнта покриття, виходячи з критеріальних його значень як за зарубіжними, так і за вітчизняними нормативами.

У цілому можна зробити висновок, що підприємство динамічно розвивається та ефективно працює.

Сутність управління фінансовою безпекою підприємства полягає у спроможності підприємства самостійно розробляти та реалізовувати фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії, в умовах невизначеної та конкурентного середовища.

Фінансова безпека підприємства пов'язана з такими показниками як фінансова стійкість, ліквідність активів балансу, платоспроможність, співвідношенням операційного та фінансового важелів. Фінансова стійкість – це основна складова загальної стійкості підприємства, яка характеризує збалансованість фінансових потоків, наявність грошових коштів, що дозволяють підприємству підтримувати свою діяльність.

Здійснено аналіз фінансового стану за допомогою тривимірного показника (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Аналіз фінансового стану за допомогою тривимірного показника

Показники	2021, тис. грн	2022, тис. грн
1. Власний капітал		
2. Необоротні активи		
3. Власні оборотні кошти (р.1-р.2)	-6919	-12137
4. Довгострокові зобов'язання		
5. Наявність власних оборотних коштів до довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.3+п.4)	-1370	-2899

6. Короткострокові кредити банків і кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3805	11262
7. Загальний розмір основних джерел покриття запасів (р.5 + р.6)	2435	8363
8. Запаси		
9. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів (п.3– п.8)	-14196	-23231
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.5–п.8)	-8647	-13993
11. Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів (р.7 -р. 8)	-4842	-2731
12. Наявність власних оборотних коштів, довгострокових зобов'язань і короткострокових кредитів банків для формування запасів (р.10*360/усі джерела)	-1610,41	-543,07
13. Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття на 1 грн. запасів (п.11/п .8)	-0,66	-0,24
Показники типу фінансової стійкості		
14. Тривимірний показник	1,1,1	0,0,1
15. Тип фінансової стійкості	Нестійкий	Абсолютно стійкий фінансовий стан

Це дозволило зробити висновок, що ситуація на підприємстві у 2022 році в порівнянні з 2021 роком суттєво поліпшилася, оскільки за результатами оцінювання тривимірного показника фінансової стійкості зі стану, якому відповідала оцінка «Нестійкий фінансовий стан», відбулася зміна до значення «Абсолютна фінансова стійкість». З даних таблиці видно, що у 2021 році підприємство має нестійкий фінансовий стан (порушена фінансова стійкість).

Проаналізувавши фінансовий стан підприємства можна зробити висновок, що підприємство покращує фінансовий стан проте деякі значення

підприємство містить від'ємними, що є негативною тенденцією. На основі цього наступним етапом проаналізуємо види аналізу бухгалтерського балансу використанням горизонтального та вертикального аналізу.

3.2. Види аналізу бухгалтерського балансу для управлінських рішень

Аналіз фінансового стану підприємства представляє найважливішу складову його економічної діяльності. Проблематиці аналізу, його різним аспектам присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів.

Дані фінансової звітності є основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану підприємства. Для прийняття управлінських рішень необхідно проаналізувати забезпеченість фінансовими ресурсами, доцільність та ефективність їх розміщення та використання, платоспроможність підприємства, його фінансові взаємини із партнерами. Оцінка цих показників необхідна й у ефективного управління фірмою. З їх допомогою керівники здійснюють планування, контроль, покращують та вдосконалюють напрямки своєї діяльності. В основі даного аналізу лежить горизонтальний та вертикальний аналіз. Мета горизонтального та вертикального аналізу фінансової звітності полягає в тому, щоб наочно подати зміни, що відбулися в основних статтях балансу, звіту про прибуток та звіту про кошти та допомогти менеджерам компанії прийняти рішення щодо того, яким чином продовжувати свою діяльність [35, с.45].

Горизонтальний аналіз полягає у побудові аналітичної таблиці, у якій абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання. Горизонтальний аналіз – це як би перегляд усіх статей активу та пасиву по горизонталі. Він дозволяє виявити тенденції зміни окремих статей активу та пасиву аналітичного балансу, визначити, як, наприклад, змінилися статті активу та пасиву в абсолютному та відносному вираженні на кінець аналізованого періоду порівняно з його початком [37, с.58].

На основі цього проведемо горизонтальний аналіз підприємства (табл.

Таблиця 3.6

Горизонтальний аналіз підприємства ДП «Болехівське лісове господарство»

№п/п	Баланс підприємства	Роки		Горизонтальний аналіз	
		2021	2022	Абсолютні змінні	Відносні змінні
	Активи	24947	31926	+6979	127,98
1.	Необоротні активи	12880	18224	+5344	141,49
1.1.	Нематеріальні активи	611	3295	+2684	53,29
1.2.	Незавершені капітальні інвестиції	510	1357	+847	66,08
1.3.	Основні засоби	11759	13572	+1813	115,42
1.4.	Первісна вартість	33368	37299	+3931	111,78
1.5.	Знос	21609	23727	+2118	109,80
2.	Оборотні активи	12067	13702	+1635	113,55
2.1.	Запаси	7277	11094	+3817	52,45
2.2.	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1699	1663	-36	97,88
2.3.	Дебіторська заборгованість за виданими авансами	470	327	-143	69,57
2.4.	Дебіторська заборгованість з бюджетом	4	67	+63	75,0
2.5.	У тому числі на прибуток	4	-	+4	-
2.6.	Інша поточна дебіторська заборгованість	289	35	-254	12,11
2.7.	Гроші та їх еквіваленти	1908	83	-1825	4,35
2.8.	Витрати майбутніх періодів	-	55	55	-
2.9.	Інші оборотні активи	420	378	-42	90
	Пасив	24947	31926	6979	127,97
3.	Власний капітал	5961	6087	126	102
3.1.	Зареєстрований капітал	928	928	0	100
	Додатковий капітал	5033	5159	126	102,50
4.	Довгострокові забезпечення	5549	9238	3689	166,48
4.1.	Відстрочені податкові зобов'язання та забезпечення	-	-	-	-
4.2.	Поточні зобов'язання та забезпечення	13437	16601	3164	123,55

Аналізуючи горизонтальний аналіз, можна зробити висновок, що загальна сума активів підприємства протягом аналізованого періоду зросла на 6979 тис. грн або 127,98%. Зростання загальної суми активів відбулося за рахунок зростання оборотних активів, це насамперед свідчить про позитивну тенденцію підприємства, адже в той час спостерігається зростання активів підприємства, а саме зростання основних засобів порівняно з попереднім роком на 1813 тис. грн або 115,42%.

Також спостерігається зростання запасів підприємства, а саме у 2022 році порівняно з 2021 роком вони зросли на 3817 тис. грн. або 52,45%. Все це свідчить про стабілізацію обороту підприємства і позитивну тенденції у його роботі.

Аналізуючи горизонтальний аналіз пасивів, спостерігається, що незважаючи на повномасштабне вторгнення рф на території України, пасиви зросли на 6979 тис. грн або 127,98%.

Проаналізуємо динаміку, складу та структури активів підприємства.

Таблиця 3.7

Динаміка, склад та структура активів підприємства

Баланс підприємства	Роки		Відхилення	
	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>Темп росту</i>	<i>Темп приросту</i>
Активи	24947	31926	127,98	27,98
Необоротні активи	12880	18224	141,49	41,49
- у відсотках до всіх активів	51,63	57,08	110,56	10,56
Оборотні активи	12067	13702	113,55	13,55
- у відсотках до всіх активів	48,37	42,91	88,71	-11,29
Запаси	7277	11094	152,45	52,45
- у відсотках до всіх активів	60,30	80,96	134,26	34,26
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1699	1663	97,88	-2,12
- у відсотках до всіх активів	14,08	12,14	86,22	-13,78
Дебіторська заборгованість з бюджетом	470	327	69,57	-30,43
- у відсотках до всіх активів	3,89	2,38	61,18	-38,82
Інша поточна дебіторська заборгованість	289	35	12,11	-87,89
- у відсотках до всіх активів	2,34	0,35	14,96	-85,04

Продовж. табл. 3.7

Гроші та їх еквіваленти	1908	83	4,35	-95,65
- у відсотках до всіх активів	15,81	0,61	3,86	-96,14
Витрати майбутніх періодів	-	55	-	-
- у відсотках до всіх активів	-	0,40	-	-
Інші оборотні активи	420	378	90,00	-10,00
- у відсотках до всіх активів	3,48	2,79	80,17	-19,83

Протягом аналізованого періоду активи підприємства активно зростали на 6798 тис. грн або 127,98%. Це відбулося за рахунок зростання оборотних активів.

Аналізуючи дані таблиці, спостерігається зростання необоротних активів на 141,49%, що свідчить про зростання основних засобів підприємства. Провівши аналіз оборотних активів також спостерігається зростання показника, що свідчить про позитивну тенденцію підприємства.

Наступним етапом проаналізуємо динаміку, складу та структури пасивів підприємства (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Динаміка, склад та структура пасивів підприємства

Баланс підприємства	Роки		Відхилення	
	2021	2022	Темп росту	Темп приросту
Пасиви	24947	31926	127,98	27,98
Власний капітал	5961	6087	102,11	2,11
- у відсотках до всіх пасивів	23,89	19,06	79,79	-20,21
Зареєстрований капітал	928	928	100,00	-
- у відсотках до всіх пасивів	3,72	2,91	78,14	-21,86
Додатковий капітал	5033	5159	102,50	2,50
- у відсотках до всіх пасивів	20,17	16,16	80,10	
Довгострокові забезпечення	5549	9238	166,48	66,48
- у відсотках до всіх пасивів	22,24	28,93	130,09	30,09
Відстрочені податкові зобов'язання та забезпечення	-	-	-	-
- у відсотках до всіх пасивів	-	-	-	-
Поточні зобов'язання та забезпечення	13437	16601	123,55	23,55
- у відсотках до всіх пасивів	53,86	51,99	96,54	-3,46

Таким чином, провівши аналіз пасивів можна зробити висновок, що найбільшу частку займає власний капітал протягом 2021-2022 років спостерігається зростання показника на 102,11%, що є позитивною тенденцією підприємства.

Довгострокові забезпечення протягом аналізованого періоду також містили тенденцію до зростання показника на 166,48%.

В цілому, можна зробити висновок, що підприємство містить позитивну тенденцію підприємства, нарощуючи обсяг продукції.

Проаналізуємо склад і динаміку джерел формування активів.

Таблиця 3.9

Склад і динаміка джерел формування активів

Джерела формування активів	Роки		Відхилення	
	2021	2022	Абсолютне	Відносне
Власний капітал	5961	6087	+126	102,11
У % до джерел	23,89	19,06	-4,83	79,78
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	5549	9238	+3689	166,48
У % до джерел	22,24	28,94	+6,7	130,13
Поточні зобов'язання і забезпечення	13437	16601	+3164	123,55
У % до джерел	53,87	51,99	-1,88	96,51
Всього джерел	24947	31926	+6979	127,98

У структурі джерел формування активів підприємства переважає поточні зобов'язання і забезпечення, частка якого, становить близько 54 % від загальної вартості фінансових ресурсів. За період, що аналізується, сума власного капіталу зросла на 126 тис. грн, або на 102,11 %.

Спостерігається зростання показника поточних зобов'язань та забезпечення, а саме зростання на 3164 тис. грн або 123,55%. Зростання показника відбувається за рахунок зростання кредиторської заборгованості. Отже, підприємство вчасно розраховується з постачальниками та підрядчиками за виконані роботи та отримані послуги.

Наступним етапом проаналізуємо зміну оборотних активів підприємства (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Зміна оборотних активів підприємства

Роки	Показники	Темп зростання		Темп приросту	
		базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий
Оборотні активи					
2020	8467	-	-	-	-
2021	12067	1,425	1,425	42,51	42,51
2022	13702	1,62	1,135	61,82	13,55

Аналізуючи зміну оборотних активів, спостерігається, позитивна тенденція зростання оборотних активів, за допомогою ланцюгових показників спостерігається зростання показників у 2021 році на 42,51%. У 2022 році показник зменшився і становив 13,55%.

Проаналізуємо зміну необоротних активів підприємства (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Зміна необоротних активів підприємства

Роки	Показники	Темп зростання		Темп приросту	
		базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий
Необоротні					
2020	11195	-	-	-	-
2021	12880	1,15	1,15	15,05	15,05
2022	18224	1,628	1,41	62,78	41,49

Таким чином, спостерігається за допомогою ланцюгових показників, то у 2022 році даний показник вважається кращим, адже темп зростання складає- 1,41%, а темп приросту- 41,49%.

Отже, можна побачити, що спостерігається позитивна тенденція аналізу підприємства, а саме аналізуючи баланс можна зробити висновок, що підприємство містить позитивні зміни фінансової стійкості:

- позитивна динаміка за дебіторську заборгованість за товари, роботи послуги;

- покращення структури оборотних коштів, використовуючи нове, сучасне обладнання, тим самим збільшуючи обсяг продукції.

Вертикальний аналіз – це перевірка часток елементів господарського життя підприємства у загальній структурі балансу. Тому іноді його називають "структурним". Вертикальний аналіз бухгалтерського балансу має на меті виявлення змін фінансового стану бізнесу.

Метою аналізу підприємства є розрахунок питомої ваги окремих статей у загальній сумі балансу та оцінка її мінливості. Аналіз балансу дозволяє зробити висновки про структуру балансу в поточному стані, а також проаналізувати динаміку цієї структури. Крім того, відносні показники пом'якшують негативний вплив інфляційних тенденцій.

Таблиця 3.12

Вертикальний аналіз підприємства ДП «Болехівське лісове господарство»

№п/п	Баланс підприємства	Роки		Вертикальний аналіз	
		2021	2022	2021	2022
	Активи	24947	31926	100,%	100%
1.	Необоротні активи	12880	18224	51,63	57,08
1.1.	Нематеріальні активи	611	3295	2,45	10,32
1.2.	Незавершені капітальні інвестиції	510	1357	3,96	4,25
1.3.	Основні засоби	11759	13572	47,14	42,51
1.4.	Первісна вартість	33368	37299	33,76	16,83
1.5.	Знос	21609	23727	16,8	14,32
2.	Оборотні активи	12067	13702	48,37	42,92
2.1.	Запаси	7277	11094	29,17	34,75
2.2.	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1699	1663	6,81	5,21
2.3.	Дебіторська заборгованість за виданими авансами	470	327	1,88	1,02
2.4.	Дебіторська заборгованість з бюджетом	4	67	0,02	0,21
2.5.	У тому числі на прибуток	4	-	0,02	-

2.6.	Інша поточна дебіторська заборгованість	289	35	1,16	0,11
2.7.	Гроші та їх еквіваленти	1908	83	7,64	0,26
2.8.	Витрати майбутніх періодів	-	55	-	0,17
2.9.	Інші оборотні активи	420	378	1,68	1,18
	Пасив	24947	31926	100%	100%
3.	Власний капітал	5961	6087	23,89	19,06
3.1.	Зареєстрований капітал	928	928	3,72	2,90
4	Додатковий капітал	5033	5159	20,17	16,15
5.	Довгострокові забезпечення	5549	9238	12,24	28,93
5.1.	Відстрочені податкові зобов'язання та забезпечення	-	-		
5.2.	Поточні зобов'язання та забезпечення	13437	16601	39,98	33,98

Аналізуючи вертикальний аналіз балансу, можна зробити висновок, що частка основних засобів зменшилася протягом 2022 року, це відбулося за рахунок зменшення долі основних засобів у сумі балансу. Таким чином, це свідчить про матеріально-технічну базу підприємства та його технічного переозброєння. Отже, в цьому плані спостерігається погіршення показників ліквідності та фінансової стійкості внаслідок вилучення коштів і поповнення оборотних активів.

Власний капітал також містив тенденцію до зменшення частки власного капіталу, що свідчить про стабільну платоспроможність підприємства, нормальні показники ліквідності та фінансової стійкості, що свідчить про те, що рівень стати банкрутом у підприємства є низький.

Наступним етапом здійснимо аналіз наявності динаміки зміни та джерел формування активів.

Аналізуючи вертикальний аналіз підприємства можна зробити висновок, що:

– структура статей балансу демонструє тенденцію до зменшення частки основних засобів і незначного зменшення частки оборотних активів, хоча ця частка є не значною.

– у той же час, закріпилася позитивна тенденція до зменшення частки дебіторської заборгованості.

Таким чином, аналіз балансу підприємства у горизонтальному і вертикальному розрізі показав, що підприємству бракує оборотних активів, що позначається на рівні показників фінансової стійкості та ліквідності. Зокрема, спостерігається зменшення частки короткострокових зобов'язань. Частка власного капіталу є значною величиною (біля 92 %), що свідчить про те, що підприємство не містить ризику щодо банкрутства.

Отже, аналізуючи горизонтальний і вертикальний аналіз підприємства можна зробити висновок, що підприємство має позитивну тенденцію, містить надійний фінансовий стан підприємства, наслідком чого є підвищення платоспроможності та покращення фінансового стану підприємства в цілому.

3.3. Сучасні підходи до прийняття управлінських рішень на основі аналітичної оцінки балансу

У нестабільних економічних умовах прийняття ефективних управлінських рішень на рівні окремого підприємства вирішальним чином залежить від результатів аналізу його фінансового стану.

Аналізуючи горизонтальний та вертикальний аналіз балансу підприємства, можна зробити висновок, що воно містить позитивну тенденцію, це свідчить про ефективну діяльність підприємства.

Тому, для стабілізації фінансового стану підприємства пропонується провести наступні заходи:

- необхідно в першу чергу змінити ставлення до управління виробництвом;
- скоротити витрати пов'язані з управлінням підприємством;
- удосконалити структуру управління;
- продумувати та ретельно планувати політику ціноутворення;
- вишукувати резерви щодо зниження витрат на виробництво;

- активно займатися плануванням та прогнозуванням управління фінансів підприємства.

Одним із найважливіших показників ефективного управління оборотними засобами є висока оборотність оборотних активів. Звідси основне завдання раціонального управління оборотними коштами підприємства полягає в тому, що всіма силами та засобами слід скорочувати період оборотності оборотних коштів у цілому та по кожній з найбільш вагомих складових.

Розглядаючи головну складову будь-якої діяльності організації, можна сказати, що основним джерелом власних коштів підприємства є прибуток. Проте збитковість виникає через перевищення витрат над доходами та впливає на стійкість та платоспроможність підприємства. Якщо розглядати основну діяльність підприємства, то дохід – це отримана виручка від реалізації товарів та послуг, витрати ж пов'язані з виробництвом і реалізацією товарів, зі своїми просуванням над ринком тощо.

Отже, необхідно:

- 1) підвищувати доходність операцій від основної діяльності;
- 2) проводити економію видатків, оптимізацію фінансових потоків.

Збільшення виручки та відповідно прибутку підприємства дозволить звільнити кошти, які можна направити на:

- погашення кредиторської заборгованості;
- подальший розвиток виробництва;
- розширення ринків збуту;
- освоєння нових технологій;
- проведення маркетингових заходів – корекції цінової політики, розширення асортименту продукції.

Щоб збільшити оборот підприємства, необхідно збільшити оборотні кошти. Зменшення частки оборотних коштів зумовлює уповільнення мобільності майна підприємства. Дефіцитом оборотних коштів підприємства часто є попит на кредити для поповнення обігових коштів. Оборотні кошти

повинні формуватися за рахунок власних коштів, що свідчить про фінансове благополуччя підприємства.

Фінансові ресурси грають при цьому величезну, якщо не вирішальну роль. На момент заснування підприємства, а також у перші роки його функціонування пріоритетне значення має інвестиційний аспект управління фінансами.

На основі аналізу фінансового стану підприємства розглянемо основні резерви покращення фінансового результату:

- збільшення обсягу реалізації продукції, що випускається, за рахунок збільшення прибутку;
- зростання собівартості продукції, що випускається;
- пошуку більш вигідних постачальників, оцінюючи їхню віддаленість чи наближеність до підприємства, наявність якісного обладнання для зберігання та транспортування сировини та матеріалів, ціни на їх послуги, частоту завезення сировини, сумлінність;
- підвищення якості надання послуг, що надається.

Також, можна надати деякі рекомендації щодо покращення фінансових показників підприємства ДП "Болехівське лісове господарство", які можна застосувати як у коротко- та середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі:

- поліпшити управління підприємствами, тим самим зменшивши витрати на менеджерів;
- своєчасна оцінка продукції, що втратила первісну якість;

Також, є необхідним ввести пропозиції щодо покращення фінансових результатів діяльності ДП "Болехівське лісове господарство", які можна застосувати як у короткостроковому та середньостроковому, так і в довгостроковому періодах:

- підвищення цін за рахунок покращення якості продукції;
- пошук найвигідніших ринків збуту;

- збільшення обсягу його виробництва за рахунок більш повного використання виробничих потужностей;
- розробити ефективну та гнучку цінову політику, диференційовану по відношенню до окремих категорій покупців;
- здійснювати систематичний контроль за роботою устаткування та своєчасно проводити його регулювання з метою недопущення зниження якості та випуску продукції; підвищення їх кваліфікації для ефективного використання обладнання та запобігання його виходу з ладу внаслідок низької кваліфікації обслуговуючого персоналу;
- підвищувати кваліфікацію працівників, що супроводжується підвищенням продуктивності праці.

Для підтримки прийняттого рівня для підприємства дебіторської заборгованості, а також її зниження необхідний жорсткіший контроль за своєчасністю оплати рахунків та розміром кредиту, що надається. Тобто, залежно від важливості того чи іншого клієнта на підприємстві має бути встановлений певний ліміт кредитування, перевищення якого не допускається. Дебіторська заборгованість має бути чітко регламентована за термінами, видами та сумами. Обов'язково повинен проводитись моніторинг фінансового стану дебіторів.

Кожне підприємство приймає рішення щодо великої сукупності питань: визначення номенклатури продукції, що випускається і реалізується; на який ринок чи його сегмент виходити із цим товаром; які технології використовуватиме виробництва та реалізації товарів; яка структура ресурсів необхідна та як розподіляти трудові, матеріальні та фінансові ресурси; яких показників має досягти підприємство за певний період, особливо за якістю та технічними характеристиками товару, ефективності виробництва та збуту тощо.

Обсяг виробництва та обсяг реалізації продукції є взаємозалежними показниками. В умовах обмежених виробничих можливостей та необмеженого попиту пріоритет надається обсягу виробництва продукції.

Таким чином, щоб забезпечити фінансові результати підприємства в загальній системі управління фінансами, необхідно розробити та забезпечити впровадження системи перегляду та оцінки фінансового стану, адаптованої до особливостей функціонування бізнесу на ринку.

Висновки до розділу 3

У результаті дослідження значення та цілі аналізу бухгалтерського балансу, а також його видів та систематизації сучасних підходів до прийняття управлінських рішень на основі аналітичної оцінки балансу нами було зроблено наступні висновки:

За допомогою бухгалтерського балансу можна отримати інформацію про вартість капіталу та активів підприємства, стан капіталу, активів і зобов'язань. Звітність підприємства у ринковій економіці базується на узагальненні даних бухгалтерського обліку та є інформаційною ланкою, що пов'язує підприємства із суспільством та діловими партнерами – користувачами інформації про діяльність фірми. Метою звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які використовують її як основне джерело фінансової інформації для прийняття економічних рішень. Під аналізом фінансової звітності підприємства розуміється виявлення взаємозв'язків та взаємозалежностей різних показників його фінансово-господарської діяльності, включених до звітності. Фінансова безпека підприємства пов'язана з такими показниками як фінансова стійкість, ліквідність активів балансу, платоспроможність, співвідношенням операційного та фінансового важелів. Аналіз фінансового стану підприємства представляє найважливішу складову його економічної діяльності. Проблематиці аналізу, його різним аспектам присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів. В основі даного аналізу лежить горизонтальний та вертикальний аналіз. Мета горизонтального та вертикального аналізу фінансової звітності полягає в тому, щоб наочно подати зміни, що відбулися в основних статтях балансу, звіту про

прибуток та звіту про кошти та допомогти менеджерам компанії прийняти рішення щодо того, яким чином продовжувати свою діяльність. Аналіз балансу дослідженого мною підприємства у горизонтальному і вертикальному розрізі показав, що підприємству бракує оборотних активів, що позначається на рівні показників фінансової стійкості та ліквідності. Зокрема, спостерігається зменшення частки короткострокових зобов'язань. Частка власного капіталу має значну величину (біля 92 %), що свідчить про те, що підприємство не містить ризику щодо банкрутства.

У нестабільних економічних умовах прийняття ефективних управлінських рішень на рівні окремого підприємства вирішальним чином залежить від результатів аналізу його фінансового стану. Провівши аналіз фінансового стану "Болехівське лісове господарство", можемо зробити висновок, що незважаючи на складну ситуацію в країні підприємству потрібно покращувати свій фінансовий стан. Тому, можу надати деякі рекомендації щодо покращення фінансових показників дослідженого мною підприємства, які можна застосувати як у коротко- та середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі:

- удосконалити управління підприємством, тим самим зменшити витрати на менеджерів;
- проводити своєчасну оцінку продукції, що втратила первісну якість;
- підвищити ціни за рахунок покращення якості продукції.

Висновки

Переглянувши теоретичні засади та організаційні особливості складання бухгалтерського балансу, дослідивши методику його складання, а також провівши аналіз фінансової звітності робимо наступні висновки:

. За результатами аналізу публікацій вітчизняних та зарубіжних дослідників з питань окреслення змістового навантаження поняття бухгалтерський баланс можемо стверджувати, що є чотири основні підходи до його змістового наповнення. Так баланс трактують, як елемента методу бухгалтерського обліку; визначають як документ, що містить фінансові результати діяльності підприємства; пояснюють, що це еквівалентність активів і пасивів складена у вигляді рахунків на останній день операційного періоду; і нарешті, що це основний фінансовий звіт підприємства, який дозволяє оцінити найважливіші характеристики його діяльності. Проте, вважаємо, що більш глибоким буде трактування поняття балансу, як способу відображення стану засобів суб'єкта господарювання, економічно згрупованих і узагальнених за складом, розміщенням, функціональною роллю у відтворювальному процесі, джерелами їх утворення та цільовим призначенням.

2. Сучасний фінансовий менеджмент значною мірою базується на суб'єктивних оцінках активів і зобов'язань. Дослідження існуючих теорій у підході до визначення вартості активів та обґрунтування методів оцінки, що застосовуються в сучасному фінансовому менеджменті, які орієнтовані на реальну вартість активів і зобов'язань, спрямовані на концепцію максимізації власного капіталу підприємства, та використання методів оцінки в загальній системі управління активами та адміністрування корпоративних активів. Це дає підстави для аргументації необхідності подальшого розвитку рекомендацій.

3. Положення щодо змісту і форми балансу та загальні вимоги до розкриття його статей здійснюються відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової

звітності". З метою використання системного підходу при формуванні концептуальної основи балансу необхідно було дослідити взаємозв'язки між такими елементами: принципи бухгалтерського обліку, принципи побудови балансу, якісні характеристики балансової інформації та обмеження балансової інформації. Принципи є основою концепції та вихідними вимогами для вирішення її завдань.

. Одним із ключових фінансових звітів, що представляє майновий та фінансово-економічний стан досліджуваного мною ДП "Болехівське лісове господарство" на конкретну дату, як правило, на закінчення звітного періоду, є бухгалтерський баланс. З економічного погляду баланс є комплексною системою показників, які висвітлюють ресурси підприємства, якими воно володіє чи розпоряджається (активи) з одного боку та з іншого боку тим, що висвітлює правовий аспект цього майна (пасиви), що включають зобов'язання та капітал. Існує зв'язок між складовими елементами балансу, що висвітлюється певним співвідношенням. При складанні Звіту про фінансовий стан важливо керуватися правилами зазначеними у п. 2.3 - 2.6 Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. Організація облікової роботи зі складання річного звіту включає ряд етапів, а саме інвентаризація господарських засобів, закриття облікових регістрів, заповнення форм звітності, пояснювальної записки, відображення змін в обліковій політиці, висновок незалежної аудиторської організації, а також розгляд і затвердження річного звіту керівником, представником власника.

. Найважливішою формою фінансової звітності на ДП "Болехівське лісове господарство" є баланс, який має чітко визначену структуру. Він складається з двох частин, а саме активу та пасиву, які поділені на розділи, а розділи, у свою чергу, на статті. Структура бухгалтерського балансу підприємства, рекомендована Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", є стандартною. Для відображення господарських засобів і джерел їх утворення в балансі,

використовується двостороння таблиця. Ліва частина балансу, де відображаються господарські засоби називається активом, а права частина, що відображає джерела утворення господарських засобів пасивом. Основним елементом Форми №1 являється балансова стаття, що становить неподільний показник у балансі і характеризує окремий вид активів (активна стаття) або вид зобов'язань чи капіталу (пасивна стаття).

. Основою та вихідним положенням складання бухгалтерського балансу на ДП "Болехівське лісове господарство" є принципи, оскільки він не може бути вираженим лише за особистим суб'єктивним розумінням, довільне тлумачення принципів бухгалтерського обліку ускладнює їх розуміння та використання. У процесі дослідження було визначено, що бухгалтерський баланс є окремим поняттям у системі бухгалтерського обліку та звітності і має власний зміст та призначення, існує чітке визначення принципів його побудови. До них відносяться: принцип подвійності, принцип роздвоєння сутності на протилежності, принцип симетрії та відповідності, принцип необхідності та достатності, принцип ієрархічності, принцип статичності та динамічності, принцип не згортання статей активів та зобов'язань. Основні правила складання балансу за формою 1 визначені НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Також, під час проведення виробничо-фінансової діяльності на підприємствах проводяться різноманітні господарські операції, які впливають на структуру господарських активів та джерела їх формування, тим самим спричиняють зміни. Такі зміни відображаються в бухгалтерському балансі і мають наступний вигляд: в активі балансу без зміни валюти, у пасиві балансу без зміни валюти, в активі і пасиві збільшення валюти та а активі пасиві зменшення валюти.

. За допомогою бухгалтерського балансу можна отримати інформацію про вартість капіталу та активів підприємства, стан капіталу, активів і зобов'язань. Звітність підприємства у ринковій економіці базується на узагальненні даних бухгалтерського обліку та є інформаційною ланкою, що пов'язує підприємства із суспільством та діловими партнерами – користувачами інформації про

діяльність фірми. Метою звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які використовують її як основне джерело фінансової інформації для прийняття економічних рішень. Під аналізом фінансової звітності підприємства розуміється виявлення взаємозв'язків та взаємозалежностей різних показників його фінансово-господарської діяльності, включених до звітності. Фінансова безпека підприємства пов'язана з такими показниками як фінансова стійкість, ліквідність активів балансу, платоспроможність, співвідношенням операційного та фінансового важелів.

. Аналіз фінансового стану підприємства представляє найважливішу складову його економічної діяльності. Проблематиці аналізу, його різним аспектам присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів. В основі даного аналізу лежить горизонтальний та вертикальний аналіз. Мета горизонтального та вертикального аналізу фінансової звітності полягає в тому, щоб наочно подати зміни, що відбулися в основних статтях балансу, звіту про прибуток та звіту про кошти та допомогти менеджерам компанії прийняти рішення щодо того, яким чином продовжувати свою діяльність. Аналіз балансу дослідженого мною підприємства у горизонтальному і вертикальному розрізі показав, що підприємству бракує оборотних активів, що позначається на рівні показників фінансової стійкості та ліквідності. Зокрема, спостерігається зменшення частки короткострокових зобов'язань. Частка власного капіталу має значну величину (біля 92 %), що свідчить про те, що підприємство не містить ризику щодо банкрутства.

. У нестабільних економічних умовах прийняття ефективних управлінських рішень на рівні окремого підприємства вирішальним чином залежить від результатів аналізу його фінансового стану. Провівши аналіз фінансового стану "Болехівське лісове господарство", можемо зробити висновок, що незважаючи на складну ситуацію в країні підприємству потрібно покращувати свій фінансовий стан. Тому, можу надати деякі рекомендації щодо покращення фінансових показників дослідженого мною підприємства, які можна

застосувати як у коротко- та середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі:

- удосконалити управління підприємством, тим самим зменшити витрати на менеджерів;
- проводити своєчасну оцінку продукції, що втратила первісну якість;
- підвищити ціни за рахунок покращення якості продукції.

Отже, згідно з вищенаведеною інформацією, можемо узагальнити, що баланс є важливим елементом для прийняття широкого спектру управлінських рішень. Він надає користувачам повну, точну та неупереджену інформацію про фінансовий стан підприємства на конкретну дату.

Хочемо підкреслити, що бухгалтерський баланс, як інструмент обліку, є необхідним для взаємозв'язку різних елементів управління, визначення стратегій та прийняття оптимальних управлінських рішень. Його роль визначається як основна у формуванні повної та достовірної фінансової інформації, що сприяє ефективному управлінню підприємством в умовах сучасного бізнес-середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- рахманський Р. Ф., Палюх М. С. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 350 с.
- аніловської Г. Я., Висоцької І. Б. Фінанси підприємств: навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
- лійник О. О., Роговий С. М. Фінансовий стан підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності. *Агросвіт*. 2018. № 19. С. 34-38
- юта О. В., Пігуль Н. Г, Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 14-23.
- алатур С. М., Бровко Л. І., Моруга Т. О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності підприємств. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 56-60.
- Чемчикаленко Р. А., Майборода О. В., Дьякова Ю. Ю. Напрями підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 642-648.
- ерен Г. М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 8. С. 36-41.
- еницька Н. Б., Гришко Ю. С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 372-376.
- огорєлова Т. П., Сьоміна О. Р. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія в
- Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
- Ютенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Жарків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.
- Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”.
- е
- Єва А., Палюх М., Завитій О., Семенишена Н. Теоретичні засади
- н
- я

бухгалтерського обліку в системі управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. пр. 2017. Вип. 1-2. С. 21-28.

Багацька К. В., Говорушко Т. А., Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: підруч. Київ, 2014. 320 с.

Піхняк Т.А., Піхняк О.А. Бухгалтерський баланс підприємства та методичні засади його аналізу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2018. № 3(2). С. 65-68. URL:

Погорєлова Т.П., Сьомін О.Р. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія в

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги д

Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження порядку подання ф

ф

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

н

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована ф

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». URL:

ф

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання».

р

н

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

н

н

н

н

н

Томчук О.Ф., Ващілова Н.В. Аналіз бухгалтерського балансу підприємств. *Економіка та держава*. 2019. № 10. С. 98-102.

Фабіянська В. Ю. Обов'язковий аудит фінансової звітності в контексті реформування аудиторської діяльності в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 7. С. 140-153.

виданенко Д.В., Мусієнко О.С. Застосування концептуальної основи фінансової звітності на підприємстві. *Науковий вісник Льотної академії. Серія :*

Верига Ю.А. Історичний аспект розвитку балансу та використання його в аудиті / Ю.А. Верига // Вісник Тернопільської академії народного господарства. 2012. № 3. С. 152-154.

Бринів Б. Проблеми бухгалтерського балансу : його використання в аналізі / Б. Бринів // Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 1. С. 11-15.

Лончакова В.О. Недоліки та переваги сучасної форми бухгалтерського балансу / В.О. Лончакова // Вісник ЖІТІ. 2012. № 19. С. 164-166. (Економічні науки).

Рабошук, А.В. Принципи, стандарти та професійне судження в бухгалтерському обліку: теоретико-методичний

Лаговська, О.А. Бухгалтерський облік для управління: гносеологічний та епістемологічний конфлікти: монографія [Текст] / О.А. Лаговська. Житомир: ЖДТУ, 2011. 344 с.

Бутинець, Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник [Текст] / Ф.Ф. Бутинець. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с.

Бондар М. І. Звітність підприємства: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 570 с.

Вигівська І. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність компаній \ з управління активами: проблеми організації. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2017. Вип. 2. С. 305-309

Іванчук Н. В. Фінансова звітність як джерело інформації для аналізу

e

n

m

фінансового стану підприємства. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка. 2020. № 18. С. 57-61.

Куцик П. О., Головацька С. І. Консолідована фінансова звітність: генезис нормативно-правового регулювання в Україні. Облік і фінанси. 2018. № 4. С.

Лагодієнко Н. В., Іванченкова Л. В., Іванченков В. С. Формат і зміст бухгалтерського балансу в сучасній обліково-економічній моделі. Вісник Х

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" затверджене наказом Мінфіну від 07.11.2003 р. № 617.

вйс, Ентоні. Розкриття таємниці фінансової звітності / Пер. з англ. За ред. С. Ф. Голова. Дн.: Баланс-клуб, 2001 р.

иєць В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. К.: Знання, 2008. 447с.

цмин П.Я. Баланс – елемент методу бухгалтерського обліку чи форма звітності ЬП.Я. Хомин // Вісник ТДЕУ. 2006. №2. С. 76–84

ижевська Л. В. Звітність підприємства: Практикум: Навчальний посібник для студ. вищих техн. навч. Закладів

опко В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.

іаран Волш: Ключові показники менеджменту: 100+ фінансових коефіцієнтів для ефективного управління компанією

игрій, О. Теоретичні основи формування економічних відносин в умовах ринку ц О. Зигрій // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Економіка. Тернопіль, 2005. № 18. С.18-22.

натюк Т. М. Аналіз структури загального капіталу підприємств // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка. - 2012. - № 9. - С. 187-190.

кономічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Посібник / В. В. Шкроміда, М. М. Василюк, Т. М. Гнатюк. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016 219 с.

н

о

г

ерій, В. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві [Текст] : курс лекцій / В. Дерій. Тернопіль : Джура, 2004. 92 с.

Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник. К.:ЦУЛ, 2002. 359 с.

аньків Й. Я. Бухгалтерський облік/ Й. Я. Даньків, М. Я. Остап'юк . К.: Знання,

каз від 07.02.2013 №73 Про затвердження Національного положення (

с 54. Gnatiuk T., Shkromyda V. and Shkromyda N. 2023. Digitalization of Accounting: Implementation Features and Efficiency Assessment. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 10, 2 (Jun. 2023), 45-58

н
д
а
р
т
у
)

б
у
х
г
а
л
т
е
р
с
ь
к
о
г

ДОДАТКИ